

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Вивчення поглядів майбутніх фахівців дошкільної освіти щодо
питання інклюзивності освітнього середовища

ГОРОНДІ ІЗАБЕЛЛА ЙОСИПІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012

Спеціальність: Дошкільна освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол №: 1 від 30 серпня 2023р.

Науковий керівник:

Греба Ілдіко Золтанівна,
старший викладач

Завідувач кафедри

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2024 року

Протокол № _____ / 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол №2 від „28”лютого 2024 р.
Ф-КДМ-3

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти**

Кваліфікаційна робота

**ВИВЧЕННЯ ПОГЛЯДІВ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ ЩОДО ПИТАННЯ ІНКЛЮЗИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

ГОРОНДІ ІЗАБЕЛЛА ЙОСИПІВНА

освітня програма: 012

спеціальність: Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Греба Ілдіко Золтанівна,**

старший викладач

Рецензент: **Гаврилюк Ілона Юліївна,**

старший викладач

Берегове

2024

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia,
Oktatási Intézményvezetés Tanszék**

**A BEFOGADÓ SZEMLELET VIZSGÁLATA AZ ÓVODAPEDAGÓGUS
HALLGATÓK KÖRÉBEN**

Szakedolgozat

Készítette: Gorondi Izabella

IV. évfolyamos Óvodapedagógia
szakos hallgató

Témavezető: Greba Ildikó

Adjunktus

Opponens: Gávriljuk Ilona

Adjunktus

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. РОЗДІЛ. ПРО ІНКЛЮЗИЮ, ІНКЛЮЗИВНУ ОСВІТУ	8
1.1. Про історію інклюзії.....	9
1.2. Інклюзія та концепції, пов'язані з інклюзивною освітою	13
1.3. Угорщина та Україна про інклюзивну освіту	18
II. РОЗДІЛ. РОЛЬ ДИТЯЧОГО САДКА В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ	32
2.1. Опис дитячого садку	33
2.2. Процес інклюзивної освіти в дитячому садку	36
2.3. Підготовка вихователів дитячих садків до інклюзивної освіти	38
2.4. Компетенції Угорщини та України у сфері інклюзивної освіти	41
III. РОЗДІЛ. ДОСЛІДЖЕННЯ. ОПИТУВАННЯ ЩОДО ІНКЛЮЗИВНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	44
3.1. Процес дослідження	45
3.2. Результати дослідження	46
ПІДСУМОК	60
РЕЗЮМЕ	61
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	62
ДОДАТОК	63
СПИСОК ДІАГРАМ	64

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
I. FEJEZET. A BEFOGADÁSRÓL, INKLUZÍV OKTATÁSRÓL	8
1.1. A befogadás történetéről	9
1.2. Inkluzió és az inkluzív oktatással kapcsolatos fogalmak	13
1.3. Magyarország és Ukrajna inkluzív oktatásáról	18
II. FEJEZET AZ ÓVODA SZEREPE AZ INKLUZÍV OKTATÁSBAN	32
2.1. Az óvoda jellemzése	33
2.2. Inkluzív oktatás folyamata az óvodában	36
2.3. Óvodapedagógus felkészítése inkluzív oktatásra	38
2.4. Magyarország és Ukrajna kompetenciái az inkluzív oktatásban	41
III. FEJEZET. KUTATÁS. A BEFOGADÓ SZEMLÉLET FELMÉRÉSE ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK KÖRÉBEN	44
3.1. A kutatás menete	45
3.2. A kutatás eredményei	46
ÖSSZEFOGLALÁS	60
PE3IOME	61
HIVATKOZOTT IRODALOM	62
MELLÉKLETEK	63
DIAGRAMOK JEGYZÉKE	64

BEVEZETÉS

Szakedolgozatom témája: „A befogadó szemlélet vizsgálata az óvodapedagógus hallgatók körében.” Az inkluzív oktatási fontos szerepet tölt be a pedagógiai oktatásban. A hátrányos helyzetű gyerekek oktatásával jelentős mértékben kell foglalkozni. Mivel rengeteg gyermek van, akik vagy hátrányos helyzetben születtek, nőttek fel vagy hátrányos helyzetű körülmények között kell, hogy az oktatás és a nevelési folyamatokat megtapasztalhassák, így ezek a gyermekek speciális nevelésben részesülnek leginkább az inkluzív oktatás alatt.

A szakdolgozatom összesen három fejezetre épül fel. Az első fejezetben a befogadás történetéről és az inkluzív oktatásról írtam. Az első fejezet összesen három alfejezetből áll: az első fejezet első alfejezetben részletesen leírtam a befogadás fogalmát, annak történetét. Majd a következő két alfejezetekben pedig az inklúzió és az inkluzív oktatással kapcsolatos fogalmakról és Magyarország és Ukrajna inkluzív oktatásáról írtam részletesen.

Számomra fontos az, hogy mindenki megismerkedhessen az inkluzív oktatás fogalmával részletesebben, és a hátrányos helyzetű gyermekeket is elfogadhassák, és azokkal való oktatás, nevelés, tanítás folyamataira törekedhessenek. Az inkluzív oktatás által a hátrányos helyzetű gyermekek folyamatos oktatását, nevelését fontosnak tartom.

A második fejezetben az óvodának a szerepét írtam le az inkluzív oktatásban. A második fejezet összesen négy alfejezetből áll, melyekben jellemeztem az óvodát, mint oktatási és nevelési intézményt, majd az óvodában való inkluzív oktatásnak a folyamatáról írtam. Végül az utolsó két alfejezetekben pedig az óvodapedagógus felkészítéséről írtam, hogy hogyan is kell egy óvodapedagógust felkészíteni az inkluzív oktatásra, illetve Magyarország és Ukrajna inkluzív oktatási kompetenciáiról írtam.

A harmadik fejezet foglalja magába a szakdolgozatomhoz kapcsolódó kutatást, annak menetét és az eredményeit. A kutatásom a harmadik fejezetben „A befogadó szemlélet felmérése óvodapedagógus hallgatók körében” címet viseli. A kutatásom kérdőíves módszerrel végeztem el, amely anoním módon ment végbe. A kutatásomban felmértem a Kárpátalján (Ukrajna) azon belül Beregszász városában található főiskolán és szakképzési intézetben óvodapedagógia szakon tanuló hallgatók körében az inkluzív oktatással kapcsolatos ismeretségeket, és a hallgatók véleményeit.

Számomra motivált az, hogy e témának szakirodalma terjedelmes mértékben van jelen, aminek a feldolgozása segített az elemző munkámban. A következő szakirodalmak, magyar szakcikkek nyújtottak segítséget a szakdolgozatom megírásában:

Greba Ildikó és Knobloch Beáta szerzők által írt „Inkluzív oktatás alapjai” címmel rendelkező könyv. Mihajlovics Krisztina által írt „Az elfogadástól a befogadásig – Inklúzió az óvodában” címmel ellátott szakdolgozata. Bábosik István szerző által írt „Nevelés elmélete és gyakorlata” című könyve. Kozma Béla szerző által írt „Pedagógia I.” könyve.

Réthy Endréné által írt „Esélyegyenlőtlenség és méltányos pedagógia” című könyve.

Orosz Ildikó által írt „*A magyar nyelvű oktatás esélyei Kárpátalján. Dokumentumgyűjtemény*” című könyve.

Réthy Endréné által írt „*A speciális szükségletű gyermekek nevelése, oktatása Európában*” című könyve. Vargáné Mező Lilla által írt: „*Inkluzív nevelés az integrált oktatás jogi háttere*” könyve.

Dr. Kovács Krisztina által írt: „*Az óvodapedagógus feladata a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésében*” című könyve.

Végezetül pedig az Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulókért és az Inkluzív Oktatásért. Annet De Vroey, Simoni Symeonidou és Amélie Lecheval általuk írt „*A pedagógusok inkluzív nevelésre-oktatásra való szakmai felkészítése. Az 1. szakaszra vonatkozó összefoglaló zárójelentés*” című könyve.

Leendő óvodapedagógusként fontosnak tartom, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek oktatása, nevelése a megfelelő körülmények között létrejölessen, megalakulhasson. Fontosnak tartom, hogy a hátrányos helyzetű gyerekekkel is befogadóan, segítőkészen, elfogadóan kell bánnunk és számukra is biztosítani a lehető legjobb oktatási és nevelési folyamatok átadását

I. FEJEZET

A BEFOGADÁSRÓL, INKLUZÍV OKTATÁSRÓL

Ebben a fejezetben a befogadás fogalmáról, annak történetével és az inklúzió és inkluzív oktatással kapcsolatos fogalmakkal ismerkedhetünk meg. A speciális és a hátrányos helyzetű gyermekek számára az inkluzív oktatás biztosít lehetőséget arra, hogy folyamatosan fejlődhessenek, fizikailag és szellemileg. Az inkluzív oktatás fontos szerepet tölt be a speciális, hátrányos gyermekek számára. Az inkluzív oktatás egyik legmeghatározóbb célja, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek a legjobb nevelésben, tanításban, fejlesztésben részesüljenek. Inkluzív oktatás által a nevelők, pedagógusok és óvodapedagógusok az elfogadás és a befogadás folyamatait e gyermekek körében is megtapasztalják.

Az első fejezetben az olvasó részletesen megismerkedhet a befogadás, másnéven az inklúzió szó jelentésével, és a befogadás történetével. Az inklúzió szó a befogadást, elfogadást jelenti. Az inklúzió inkluzív, mint fogalmak először a szociálpolitikai fogalomként jöttek létre, és a későbbiekben a gyógypedagógia és a pedagógia körében foglalkoztak leginkább az inklúzió fogalom jelentésével. Ebben a fejezetben nem csak a befogadás történetével is megismerkedhet az olvasó, hanem az inkluzív oktatással kapcsolatos fogalmakkal, az inkluzív oktatás előnyeivel és hátrányairól is átfogó képet kaphat.

Jelen fejezet három alfejezetből tevődik össze: az első alfejezetben a befogadás fogalmáról, a speciális oktatás történetéről olvashatunk. Míg a második alfejezetben pedig részletes betekintést kaphatunk az inkluzív oktatásról, annak előnyeiről és hátrányairól. A harmadik alfejezetben pedig Magyarország és Ukrajna oktatási helyzetéről, törvényi szabályozásaival ismerkedhetünk meg. Az első fejezet megírása során fontosnak tartottam azt, hogy a befogadás fogalmáról, annak történetéről, az inkluzív oktatáshoz kapcsolódó fogalmakról, és annak előnyeiről és hátrányairól, Magyarország és Ukrajna oktatásáról részletes információkat tárhassak az olvasó felé, mert a világban szinte mindenhol találkozhatunk olyan gyerekekkel, akik speciális nevelés igényűek, vagy hátrányos helyzetű életkörülmények között kell, hogy felnevelkedhessenek. Fontosnak tartom e gyermekek megemléítését ebben a fejezetben.

Az inkluzív oktatásban a sajátos nevelést igénylő, hátrányos helyzetű, halmozottan fogyatékos, látás és hallássérült, különböző tanulási zavarokkal rendelkező, értelmi vagy testi fogyatékos, különleges nevelési igényű gyermekeket teszük előtérbe. Szakirodalmi feldolgozásom során a befogadás fogalmáról, inkluzív oktatással kapcsolatos fogalmakról, Magyarország és Ukrajna oktatási rendszeréről írtam.

1.1. A befogadás történetéről

Befogadás fogalmáról

A befogadás szót másképpen inklúciónak nevezzük, mely egy nevelői, oktatói fejlesztői tevékenység, amelyet különböző intézményekben alkalmaznak a pedagógusok azon gyermekek számára akik különleges bánásmódot igényelnek.

Együttnevelés elfogadó gyakorlata az inklúzió, melynek folyamata egy szemléletváltást fog eredményezni és ennek következtében az intézmény egy szervezeti átalakulási folyamatán fog keresztül menni. Az óra, foglalkozás nem a megszokott hagyományos módszerű az elfogadó gyakorlatokban, mert leginkább a differenciálás és önértékelés folyamatára kapcsolódó pedagógiai gyakorlat jellemző. (Greba-Knobloch, 2019).

A befogadás által az intézményben azon gyermekekkel is foglalkoznak a pedagógusok, akik speciális nevelést igényelnek, ide tartoznak az értelmi és testi fogyatékosok, látás és hallás sérültek, különböző tanulási zavarokkal rendelkezők és minden olyan gyermek, akik különleges bánásmódot igényelnek. A befogadás folyamata által a pedagógus és a gyerekek befogadják a különleges bánásmódot igénylő gyerekeket, elfogadják, és tanítják, segítenek ezeknek a gyerekeknek. Az inkluzív nevelés, oktatás folyamatai által e különleges bánásmódot igénylő gyermekek fejlődnek értelmileg és testileg is. Fejlődik ezeknek a gyerekeknek is a tanulási képességük, gondolkodásuk, finom motorikus képességük, alkalmazkodnak a környezetükhöz és a társadalomhoz, szociális képességük fejlődik, és minden olyan más tulajdonságok, amelyek fejlesztésre valók.

A sajátos nevelést igénylő gyerekek az oktatásnak a minőségét fejlesztik. Minden gyermek számára az inkluzív oktatás folyamata egyenlő hozzáférést ad, és segíti a gyerekek számára a kibontakozás és a kommunikációs folyamatok kialakítását. Mind ezek mellett a gyerekek új életre szóló barátságokat kötnek e gyerekekkel. A befogadó inkluzív oktatás legfontosabb szempontja és egyben nézőpontja az, hogy minden gyermeket különlegesnek, egyedinek és értékesnek tart. Az inkluzív oktatás értékesnek minősítendő, mind a különleges nevelést igénylő gyerekek számára és az egészséges fejlődő gyerekek számára. Az inkluzív nevelés, oktatás folyamata egy alapvető fontosságú szemléletnek is megemlíthető, amelynek szerepe azon gyermekek figyelembe vétele, akik egyénileg különböznek a többiektől, akár értelmi szempontból, akár testi szempontokból véve, ennek következtében befogadó társadalmi környezetet alakít meg, fejleszti a gyermek szociális képességeit. (Ivánka, 2022).

Inkluzív oktatás fő jegyeiről

Az inklúzió fogalmának a kialakulása nagy átalakulás alatt volt, az elmúlt évtized során. A kezdetekben az inklúzió szó a speciális nevelés igényű csoportoknak a befogadásának említhető meg leginkább. Az inklúzió szó ám a szemléletet és a gyakorlatot fogja jelenteni, amely a sokféleségeknek különböző szinte összes aspektusának a felismerésére nyilvánul és megteremti a befogadó környezetet. Pedagógia fogalma szerint a gyermekek között lévő különbségek felismerésében, és az értékelésével kezdődik el a befogadás folyamata. (Mihajlovics, 2017).

Az inkluzív oktatás konkrét fő jegyei a következők lehetnek: az inklúzió gondolatával való azonosulnak az intézmények, egyéni differenciálás alapelveinek az elfogadása, tanulásszervezés a jelenlegi gyakorlattól eltérően, különböző tantervek bevezetése, az értékelési eljárások folyamatos bevezetése és korszerűsítése, pedagógusok felelősségvállalásának a megszilárdítása és bevezetése, segítő partnerek alkalmazása, az együttnevelésbe való szülők be kapcsolódása, a kirekesztett csoportok irányába is való szociális befogadás folyamatának létrehozása. (Mihajlovics, 2017).

Az inkluzív oktatás alapelveiről

Az inkluzív oktatás alapelveivel különböző kutatók, szakirodalom készítőik foglalkoztak, amelyek a következő információkat foglalják magukba:

Első alapelv: a jogi megközelítés alapja az inkluzív oktatásnak, minden gyermekhez való egyenlő hozzáférés biztosítása az oktatáshoz. Leginkább kiemelten a szociális sérülékeny csoportokba tartozó gyermekeknek.

Második alapelv: pozitív elősegítése a sokszínűségnek. Tanuló gyermekek individuális különbségeinek az elfogadása, hasznos erőforrásként való kezelés. Az inkluzív oktatás folyamatosan irányítja előre a tanulók maximális részvételét az oktatási folyamatokban, nem csak fizikai jelenlétre való törekedésre biztosít, hanem a szellemi jelenlétre is. Az inkluzív oktatásnak a folyamatán lévő minden résztvevőkre vonatkozik és kapcsolódik, melyekhez ide tartoznak a tanuló gyerekek, a pedagógusok, szülők.

Állandó folyamat az inkluzív oktatás, amely különböző akadályok, hibák felderítésére és leküzdésére ad lehetőséget. Különböző akadályok kapcsolódhatnak ide:

Építészeti akadály - akadály mentesítés hiányát, közlekedés folyamatának az elérhetetlenségét, megfelelően felszerelt eszközök hiányát jelenti.

Információs akadály - különböző információ hiánya a látás és hallássérültek számára.

Intézményes akadály – a megfelelő jogszabályozások hiányát jelenti.

Az inkluzív oktatás figyelmet fordít arra, ami gátolja a szülőket, pedagógusokat, speciális és különleges nevelési igényű gyerekeket, hátrányos helyzetű gyerekeket stb., hogy részt vegyenek az iskolai életben. (Greba - Knobloch, 2019).

Speciális oktatás és befogadás történetéről

A speciális oktatásnak és a befogadásnak, a fejlődésben lévő fogyatékkal élő társadalmak és az állam között lévő kapcsolatoknak a története, és a fejlődési folyamatai öt periodikus szakaszokra oszthatók fel, mely két és fél ezer évre szól és a „Gyűlölet és agresszió út kezdetétől egészen a fogyatékossgal rendelkező élő emberek elfogadásáig, partnerségig és az integrációig...”

A ***legelső szakaszban***, időszakban (996-tól egészen 1715-ig): Agressziótól az elhanyagolástól és fejlődési fogyatékossgal élő emberek gondozásával és szükségleteivel tartottak felméréseket, melyek következményei által Nyugat-Európán belül Németországban 1198-ban az első menedékhelyet nyitották meg a látássérült, vak emberek számára.

A ***második szakaszban***, időszakban (1715-1806 között): a fogyatékossgban élők gondozása, tanítása és fejlesztése volt a kitűzve cél. Különböző speciális iskolákat nyitottak meg ebben az időszakban, Franciaországban (1770-1984) és az Orosz (1806-1807) államban a látássérültek és hallássérültek, vakok és siketek számára.

Későbbiekben kezdetét vette a ***harmadik szakasz*** (1806-1927): ez az időszak eléggé tartalmasnak említhető meg. Ugyanis ebben az időszakban már elkezdtek tanulmányozni a gyerekek három legfőbb típusát: a látás és hallás sérülteket, és a mentális betegségekben küzdőket. Ebben az időszakban a nyugat-európai államokban elfogadták a siket, vak és mentálisan fogyatékos gyerekeknek az oktatásának a törvényét, annak bevezetését. A siket, vak és mentálisan fogyatékos gyermekek számára speciális iskolákat alapítottak meg a Szovjetunióban. A nyugat-európai államokban bevezették a hátrányos helyzetű gyermekek számára az egészséges gyerekekkel való együttes tanítást.

A látássérült, vak gyermekek számára Ausztriában 1846-ban elfogadtak egy olyan törvényt, amelyben az együttes oktatásra való lehetőségeket biztosították, alapozták meg. Különböző pedagógiai gyűléseket vezettek be a Szovjetunióban. Ebben az időszakban a szegregációs intézmények a fogyatékosággal élő gyermekek oktatásával, speciális intézmények létrehozásával foglalkoztak.

Negyedik szakaszban (1991-től egészen a napjainkig): mai napig foglalkoznak sajátos nevelés igényű gyermekekkel a szegregált oktatás folyamatáról egészen az inkluzív oktatásig. 1970-es évek utolsó időszakai felé Nyugat-Európában nagymértékben lecsökkent speciális intézmények számai a befogadó osztályok számai nagymértékben megnöttek középiskolákban, ahol inkluzív oktatás folyamatával foglalkoztak.

Az ötödik szakaszban, időszakban (1991- napjainkig) foglalkoztak és mai napig foglalkoznak a sajátos nevelés igényű gyermekekkel a szegregált oktatás folyamatától egészen az inkluzív oktatásig. Az 1970-es évek időszakai fele Nyugat-Európában nagymértékben lecsökkent speciális intézmények számai, befogadó osztályok számai nőttek középiskolákban, ahol inkluzív oktatással foglalkoztak. (Greba- Knobloch, 2019, 11-12).

Speciális, sajátos nevelést igényű (SNI) gyermekek neveléséről

Kiemelt figyelmet igénylők csoportjába azon gyermekek tartoznak, akik: különleges bánásmódot igényelnek, sajátos nevelés igényűek, magatartási nehézségekkel rendelkezők, kiemelten tehetségesek, halmozottan hátrányos élethelyzetű gyermekek. (Molnár, 2013).

A sajátos nevelést igénylő gyermekek számára nagyon nagymértékű kiszolgálást fog jelenteni az inklúzió, mint fogalom. Különböző tantervek, felkészültség által, törekvés és elfogadás biztosítása által valósulhat meg az inklúzió fogalma. Az egyéni képességek fejlesztési lehetőségeit kellene biztosítani. (Hoffman-Mezeiné, 2006).

A speciális nevelés igényű gyermekek testileg és szellemileg beszéd fogyatékos betegségekben küzdők is lehetnek. Ezen belül speciális nevelést igényű gyermekek közé sorolhatók az autisták, halmozottan fogyatékos betegek, pszichés zavarokkal küszködő beteg gyermekek. Ezek a gyermekek az életkori sajátosságaikat, fogyatékoságuk részleges és teljes körű módosulásokat, a pedagógiai oktatásban tanuláshoz szükséges képességek részleges és teljes körű fejletlenségét, annak kiesését mutatják és fejezik ki. (Greba-Knobloch 2019).

Ezek a gyermekek különleges bánásmódot igényelnek az inkluzív oktatás, nevelés folyamatai, gyógypedagógiai fejlesztések által a különleges bánásmódot, befogadást és az elfogadást kapják meg.

Az SNI törvényi rendeletek jöttek létre ezáltal, melyekben nagyon nagy hangsúlyt fektettek a jogszabályokra, fogyatékos gyermekek képességeinek fejlesztésére, oktatására.

A rehabilitációs tevékenységeket különböző tényezők határozzák meg, melyek a következőképp említődnek:

- Kötelező felmérni a fogyatékosagnak a típusát, és annak súlyosságát.
- Fogyatékoság kialakulásának az idejének észben való tartása és tudása.
- A sajátos nevelés igénylő gyermekek, tanulók életkorának tudása.
- Sajátos nevelést igénylő gyermekek pszichés és testi egészségi állapotának kötelező felmérése.
- Gyermek műtéti beavatkozások számon tartása, melyeket a szülőktől, hozzátartozóktól kell megtudni.
- A gyermek képességeinek és a kialakult készségeinek számon tartása, ismerése.
- Ne feledkezzünk meg a kognitív funkcióiról és a meglévő ismereteiről sem.
- Folyamatos érdeklődés a társadalmi integráció iránt, melyek által lehetséges egyéni életutak, továbbtanulási, pályaválasztási lehetőségeket tudhatunk meg. (Strédl, 2013).

1.2. Inklúzió és az inkluzív oktatással kapcsolatos fogalmak

Inklúzió, nevelés, integráció, és az inkluzív oktatás fogalmairól

Az *inklúzió*, mint szó valójában a befogadást jelenti, amely egy olyan jellegű nevelői és egyben oktatói, fejlesztői tevékenység, melyet különböző intézetekben a sajátos nevelésű, különleges bánásmódot igénylő, hátrányos helyzetű gyerekek és tanulók számára a pedagógusok biztosítanak és alkalmaznak. Egyik legfontosabb fogalmává vált a közoktatásban. Az inklúzió szó egyben fogalom az integrációnak a társfogalmához kapcsolódik.

Először a szociálpolitikai fogalomként alakult meg és jött létre az inklúzió szó. Mindemellett a későbbiekben pedig onnan lépett tovább a szociológiába és a pedagógiába. A szociológiának a társadalmi működés nevezetű törvénye szerint az inklúzió, mint fogalom a kirekesztett emberek, gyerekek befogadását jelenti egyes társadalmakban, közösségekben. A politika szerint az inklúziót, mint fogalmat társadalmi inklúzió koncepciójaként írta le, melyben a befogadást és az elfogadást nyilvánítja értékesebbnek. (Réthy, 2006).

Az inkluzív jellegű társadalom az oktatáspolitikában értéként jelent meg, és értékesebbnek tartották a befogadást társadalom szerint, és XXI. század alatt pedig negatívan nyilvánultak a kirekesztésre. Ám ahogy teltek, múltak az évek az inklúzió szó fogalmának a „párja” kialakult Franciaországban, az exklúzió-inklúzió fogalom pár, amelyek nagy szerepet kaptak a szegénységgel és a munkanélküli emberekkel, annak tematikájához kapcsolódó vitatkozásokban. (Speck, 2010).

Az UNESCO szerint az inklúzió fogalom egy olyan szemléletet mutat be, amely egyformán figyelembe tudja venni az összes tanulónak a sajátos érdekeit, és pozitívan el tudja fogadni a sokféleségeket, az inklúzió az oktatáshoz való egyenlő hozzáférést képes megalapozni és az oktatásnak a minőségét javítani az összes gyermeknek. (Greba-Knobloch, 2019).

Olyan szemlélet az Integráció, mely a speciális nevelést igénylő gyerekeknek és az egészséges nem fogyatékos gyerekek közé való beillesztését jelenti. Az integráció szó, másnéven fogadás szónak említhető. A sajátos nevelés igényű, roma gyerekek és hátrányos helyzetű gyerekek együttnevelésének a kifejezésére is vonatkozik, mely az együttlétet és az együttes tevékenységeket is jelenti. Ide tartoznak a közös játék tevékenységek, csapatjáték tevékenységek, közös és együttes tanulás, mely alkalmazkodásnak a folyamatát fogja igényelni, mind a befogadó gyermek részéről és mind a befogadott gyermek részéről. Az együttes nevelés és oktatás során fejlődik a speciális nevelést igényű gyermekek szociális képességei, alkalmazkodni fog a társaságához és a környezetéhez, értelmileg és testileg fejlődni fognak a tulajdonságai, adottságai. (Ivánka, 2022).

Nagyon fontos szerepet tölt be az inkluzív oktatás azon gyerekek számára, akik speciális nevelés igényű, hátrányos életkörülmények, élethelyzetek között élnek. Az inkluzív oktatási formának a legfontosabb és egyben a legmeghatározóbb célja a hátrányos helyzetű gyermekek nevelése, oktatása és fejlesztése.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek közé olyan gyermekek tartoznak, akiknek különböző értelmi és testi, fizikai, pszichológiai, és egyéb más átmeneti nehézségei vannak. Ezek a gyermekeknek vannak sajátos nevelési igényeik. A különleges bánásmódot igénylő gyermekeknek a speciális bánásmód, nevelést kell alkalmazni. (Ivánka, 2022).

A sajátos nevelési igényű gyermekek a különleges bánásmódot igénylik, ők olyan gyerekek melyek a szakértői bizottság szerinti véleményük alapján ezen gyermekek lehetnek mozgásszervi, érzékszervi, értelmileg vagy beszédben fogyatékosok, halmozottan fogyatékosok, autizmus spektrum zavarral rendelkező gyermekek vagy különböző pszichológiailag fejlődési zavarral rendelkező gyermekek, ide tartoznak a tanulással vagy figyelem zavarral rendelkező gyermekek. (Greba-Knobloch, 2019).

A nevelés fogalma az inkluzív oktatásban nagy szerepet tölt be. A nevelés fogalmát egy olyan folyamatnak említjük meg, amely a legalacsonyabb szintről eljuttatja a gyermeket a legmagasabb szintre. A nevelést különböző akciók összességének is említhetjük, amelyek célirányosak és a gyermek testi és lelki, erkölcsi és értelmi képességük fejlesztésére specifikálódnak. A nevelés érték közvetítő folyamat. Konkrét célja a nevelésnek a gyermekek munkaszeretetére, tanulásra, segítőkészségre és a fegyelmezettségre való konstruktív életvezetése és a megfelelő nevelése és annak tanítása. (Bábosik, 2001).

Fontos tevékenységnek minősül a *nevelés folyamata* az emberek számára, melyet az élete során folyamatosan és állandóan elvégez. Olyan tevékenységnek lehet mondani a nevelést, amelynek egy adott formában minden egyénhez van nagymértékben köze. A nevelésnek a fogalmával számos jelentős kutatók és tudósok foglalkoztak, amelyek következtében a nevelésről, annak folyamatáról különböző elméletek és meghatározásokat fogalmaztak meg. Beavatkozó szerepet lát el a gyermek szemében a nevelés, mint folyamat. Személyiségfejlesztő folyamatnak is szokták említeni a nevelést. (Kozma, 1996).

Értékadó és értékrendszert fejlesztő és alakító folyamatnak tekinthető a nevelés, melynek a legfőbb célja az életre való felkészítés, az életfeladatok elvégzésének a folyamatának konkrét elsajátítása. Az a tevékenység a nevelés, mellyel a gyermeket a felnőtté válásra való életre neveljük, melynek folyamatában az ember mindig jelen van. (Zrinszky, 2002).

Az ógörögök egyik legjelentősebb és kiemelkedő filozófusa Platón a következőt vélekedte a nevelés fogalmáról: a nevelés erkölcsi átadást jelentette az idősebb generációtól át a fiatalabb generációkra. Az erkölcsi nevelésnek a célja dinamikus szerepet töltött be Platón életében. Amíg Comenius a történelem egyik legkiemelkedőbb egyéniségje a nevelésről kidolgozott egy konkrét, lényeges pedagógiai rendszert, amelyben leírta, hogy a szülők és a pedagógusok nevelése és tanítása egy bázist jelent a gyerekek számára. (Kozma, 1996).

Az inkluzív oktatás folyamatában a mai napig jelen van a nevelés, mint személyiségformáló, életre felkészítő folyamat. Az inkluzív nevelésbe fontos bevonni a sajátos nevelést igénylő, különleges bánásmódot igénylő, hátrányos helyzetben lévő gyerekeket. Ide tartoznak azok a gyerekek, akik értelmileg vagy testileg fogyatékosok, akik hallás vagy látássérültek, akik beszédhibával születtek, akik mozgáskorlátozottságban vannak, és akik autista gyerekek. Sok-sok olyan gyermek is ide tartozik, akik hátrányos élethelyzetben vannak, akik különleges nevelést igényelnek.

Az inkluzív nevelésben, oktatásban ám nem csak ezekkel a gyermekekkel kell foglalkozni, hanem azokkal is, akik különböző zavarokkal, neurológiai funkciózavarral, mint például: tanulási zavarral és nehézségekkel küzdenek. Ide tartoznak azon gyermekek is, akik magatartási zavarokkal küzdenek, mint például: depresszív hajlamúak, mentális betegségekkel küzdők, visszahúzódók, és akár ellenséges gyerekek is. (Réthy, 2006).

Elkülönítést jelenti a szegregáció fogalom. A szegregáció fogalma alatt értjük a szociális vagy kulturális, biológiailag determináltságú gyerekek, ide tartoznak a speciális nevelést igényűek, értelmi és testi fogyatékosok és minden olyan gyermek, akiknek értelmileg vagy testileg valamilyen betegsége, zavara van. Ezeket a gyerekeket egy külön intézményben tanítsák és fejlesztik őket, a többségi tanuló gyerekektől elkülönítetten, e gyermekek különböző és más osztálykeretek között tanulnak, külön nevelésben és oktatásban vannak minősítve. A szegregált jellegű intézményeknek a létrejötte során a gyógypedagógiai tudománynak a fejlődését elősegítette. A szegregált intézményeket először Párizsban hozták létre a süketek számára, és ennek következtében ahogy teltek az idők, évek egyre több és több külön iskolák, intézményeket hoztak létre azon gyermekek számára, akik különböző értelmi és testi fogyatékosokkal, beszédzavarokkal, testi és mozgássérült betegségekkel rendelkeztek. (Ivánka, 2022).

Az integráció pedig a befogadás, beilleszkedést jelentette, mely olyan szemlélet volt a speciális nevelés igényű gyermekek számára és a nem fogyatékosokkal rendelkező gyerekek beilleszkedésére vonatkozott. Az integráció szót felhasználják a speciális nevelést igényű gyermekek, roma gyerekek és halmozottan hátrányos és fogyatékos gyermekek együttnevelésének a megemlítésére és annak kifejezési folyamatára.

Az inkluzív oktatás előnyeiről

Az inkluzív oktatás és nevelés folyamata értékesnek minősül a sajátos nevelési igényű, különleges nevelési igényű, hátrányos helyzetű, értelmi-testi fogyatékos gyermekek számára. Az inkluzív oktatás-nevelés során a gyermek egy befogadó környezetbe kerül, ahol tud értelmileg és testileg fejlődni. Különböző inkluzív oktatási intézményekben a sajátos nevelést igénylő, hátrányos helyzetű gyermekek számára a tanulás hasznos hatással van jelen. Család számára az inkluzív oktatás, megközelítés előnyösnek mondható. Sajátos nevelést igénylő gyermekekkel rendelkező családok támogatásokban részesülhetnek, akár más szülőktől, intézményektől, szervezetektől. Ezek a családok sokkal jobban megértik azt, hogy a gyermek fejlődésében, hogy milyen fejlődési folyamatok jellemzőek és nem jellemzőek a gyermekre, ezeket a gyermekeket a nevelési, tanulási folyamatokba sokkal jobban be tudják vonni akár a szülők, akár a pedagógusok, vagy bárki, aki a gyermekkel kapcsolatban van. Azok a tanárok, akik inkluzív osztályokat tanítanak ezeknek a gyerekeknek a tulajdonságaikat sokkal jobban meg tudják érteni, szülőkkel való együttműködésük pozitív hatással lesz. Társadalmi szempontból hasznos az inkluzív oktatás, mert a gyerekek a megosztott tanulás következményei által a gyerekek fiatal korban elfogadják, megtanulják az emberi társaságok különbségeit, tulajdonságait. (Greba-Knobloch,2019).

Személyek közötti kompetencia folyamata a legjellemzőbb az inkluzív oktatás jellegű intézményekben. Együtt nevelő intézményekben arra van leginkább nagyobb szükség, hogy ne csak a gyermek-pedagógus között legyen meg a szoros megfelelő kapcsolat, hanem a pedagógus-szülők között is jelen legyen ez a szoros kapcsolat. Kapcsolatok által erősödik a szocializáció a gyermekben, illetve az oktatás is erősödik. A pedagógusnak mindig rugalmasnak kell lennie az oktatás folyamatában, illetve figyelembe kell vennie azokat a gyerekeket is, akik különleges nevelést igényelnek többi gyerektől. (Ivánka, 2022)

Az inkluzív oktatás hátrányairól

Inkluzív oktatású intézményekben, iskolákban, óvodákban manapság a képzett pedagógusokból, oktatókból, tanárokból, pszichológusokból, logopédusokból, defektológusokból hiány van jelen, azaz napjainkban kutatások bizonyították, hogy kevesen tanulnak ki tanároknak, pedagógusoknak, olyan szakembereknek, akik a saját nevelést igénylőkkel, fogyatékossgal rendelkezőkkel és hátrányos helyzetű emberekkel, gyerekekkel foglalkoznak.

Vannak olyan speciális igényű gyermekek, akiknek a szokásos tanterv nem felel meg az elvárásoknak, és ennek következtében korszerűsítést és felülvizsgálatot biztosítanak leginkább. A sajátos nevelést igénylő gyermekek tudás szintjét manapság a pedagógusok nem igazán értékelik. Előfordulnak olyan esetek, amikor a fogyatékossgal küzdő gyermekekhez az egészséges gyermekek ellenségesen vélekednek. Ám ezekkel a problémákkal nagyon fontos foglalkozni a pedagógusoknak, tanároknak és a szakembereknek.

1.3. Magyarország és Ukrajna inkluzív oktatásáról

Nemzeti okmányok az inkluzív oktatással kapcsolatban

Az inkluzív oktatással különböző nemzetközi szervezetek foglalkoztak. Az inkluzív nevelést-oktatást különböző nemzetközi szervezetek támogatják. A fogyatékos gyermekekre kapcsolódva az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) nyilatkozatokat mutatott be. A fogyatékos személyeknek az esélyegyenlőségére az ENSZ 1993-ban fogadta el az alapszabályzatot.

Magyarország csatlakozott is csatlakozott ehhez a folyamathoz. Az állásfoglalásnak a lényeges szerepe a fogyatékossgban lévő személyek oktatásának a folyamata volt az iskoláztatási időszakokban. Az értelmi és testi fogyatékos gyermekek iskoláztatási folyamatára az UNESCO többször is világkonferenciát vezetett le, az integrált, elkülönített nevelés következtében. (Mihajlovics,2017).

Ukrajna függetlenné válásának időszakában, 1991-ben kitűzte célul a nyitott demokratikus társadalomnak a felépítését. A tanuláshoz és a fejlődéshez minden gyermeknek joga van. Ebben az időszakban az értelmi és testi fogyatékkal élő gyermekeknek a jogai rögzítésre kerültek két nemzetközi ENSZ egyezményben. A gyermekek jogairól kihangsúlyozott első ENSZ egyezményt 1989-ben fogadtak el, viszont Ukrajna ratifikálta 1991-ben.

Az ENSZ második egyezménye a Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól egyezményét 2006-ben fogadtak el, amelyet 2009-ben ratifikálta Ukrajna. Nemzetközi kötelezettséget vállalt el Ukrajna az okmányok ratifikálása által, és betartja a gyermekeknek a tanulásukhoz és fejlődésükhöz való jogait, és ezeken belül pedig az értelmi és testi fogyatékossgal, sajátos nevelés igényű gyermekek jogait is. Az inklúzió, inkluzív oktatás az 1994-ben megrendezett spanyolországi Salamancan lévő rendezvényen kapott lényegre törő és fontos szerepet. Ebben az időszakban megalapították a Salamancai Nyilatkozatot, mint cselekvési tervet, melyben megerősítik azt a tényt, hogy megvan az alapvető joga a nevelés és tanulásfolyamatához a gyerekeknek, minden gyermek egyéni tulajdonságokkal, szükségleti tényezőkkel, érdeklődési körökkel rendelkezik. Elsőként és legfontosabbnak emelte ki a Salamancai egyezmény az inkluzív oktatásnak az előnyeit és annak oktatási folyamatának minden résztvevőit, ezen részére a gyermekeket, szülőket, pedagógusokat, helyi közösségeket, és a társadalom részét is.

Az UNESCO-nak a 48-ik közgyűlésén, mely 2008-ban volt az inkluzív oktatásra és nevelésre adott nagy figyelmet, ahol az alapvető fogalmakat említették meg, mint például a gyermekeknek az oktatáshoz való jogukat, díszkrimináció folyamatának a felszámolását, és a kiegészítő jellegű támogatásának biztosítását. Ezen közgyűlésnek az eredményeként az anyagaiban megemlékezésre került az inkluzív oktatás és nevelés állandó folyamata, különböző akadályoknak a feltárása és azok elhárítása az oktatás folyamatában minden gyermeknek az individuális szükségleteinek a biztosítása, különböző effektív utaknak az állandó, folyamatos keresése, feltárása. (Greba-Knobloch, 2019).

A Dakari nyilatkozatot 2000-ben jóváhagyták ez volt az évezred nyilatkozata.

A célkitűzések meghatározásainak a folyamatát kezdte el, amelyeket 2015-ig volt szükség elérni az egyesült közösségeknek azon területén, ahol az emberi innovációk egyenlőtlenségei széleskörben terjednek és legjobban kiütözköztek az oktatás terén is. A Millenniumi Fejlesztési Célok képezik a Dakari nyilatkozatnak a bázisát, melyek a stratégiai fejlődési irányokat meghatározzák, és az oktatáshoz való hozzáféréseknek a lehetőségét minden gyermek számára.

A Millenniumi Célkitűzéseknek a végrehajtásáról 2010-ben publikáltak egy beszámolót, mely legelső sorban a fogyatékkal élő gyermekekre hangsúlyozta a legtöbb figyelmet, olyan gyermekekre, akiknek a jogaik érvényesítésében korlátozottak. A fogyatékosokra és a társadalmi peremeknek a szorult közös kapcsolataira adott hangsúlyt a publikált beszámoló. Felhívta a figyelmet a Millenniumi Célkitűzések elérésének a folyamataiban arra, hogy a fogyatékosokkal rendelkező gyermekekre több figyelmet kell adni, leginkább a lányokra. (Ivánka, 2022).

Az UNESCO 48-ik közgyűlésén az inkluzív oktatásnak a fogalmára jelentős figyelmet adtak, 2008-ban, ahol különböző esszenciális fogalmakat vitattak meg, mely a gyermekeknek az oktatáshoz való joga és a dízskrimináció felszámolása, kiegészítő segítségük biztosítása témáit viselte.

A közgyűlés során megjegyzésre került az, hogy állandó processzus az akadályoknak a feltárásában, elhárításában az oktatási folyamatokban az inkluzív oktatás, mely a gyermekek egyéni szükségleteinek a kielégítésével, biztosításának a folyamatával foglalkozik.

Magyarország inkluzív oktatásáról

Magyarországon belül több inkluzív iskola, óvoda található meg, melyek a speciális nevelést igénylő, hátrányos helyzetű, fogyatékosokban élő gyermekekkel foglalkoznak.

A jogforrások kapcsolódnak a törvényi szabályozásnak a fogalmához, ezeket közhatalmi szervek által elkészített és elismert olyan magatartási szabályok, amelyeknek az érvényre biztosítását megadja a közhatalmi kényszer. Ezeket a jogforrásokat közhatalmi szervek előre megszabott és megtervezett eljárási rendekben szokták megalkotni.

Az inkluzív oktatással kapcsolatos törvényi szabályozások az 1995-ös évek során elkezdett meg jelenni. A törvényi szabályozás konkrét menekülő utat adott az inkluzív oktatásnak, mely akkor még új oktatási forma volt.

Az 1998-as évi XXVI. törvény a fogyatékosokkal küzdők jogairól és egyenlőségeikről biztosításukról adott megemlítést ad a közoktatási törvény, mely 1993-as évi többször módosított LXXIX. törvénnyel együtt. Az esélyegyenlőségről szóló törvény az óvodai és iskolai nevelésben, oktatásban is megjelent, melyben a fogyatékos személy a többi gyerekekkel való együttes oktatásban részt vesz. A közoktatási törvény az integrált oktatásnak lehetőségeinek biztosításáról kötelező kijelentést tesz, a magyar hivatalos szabályozásnak támogatnia kell az integrált nevelés, oktatás folyamatát ennek következtében. (Csányi,2000).

A történelem során számos példát ismerünk arra a tényre, hogy a fogyatékkal élők is érhetnek el sikereket. Magyarországon az inkluzív oktatás előtt álló egyik legnagyobb kihívás az, hogy megtanítsuk a tanárokat és a gyerekeket egy új valóságban élni, ahol minden gyermeknek egyenlő joga van az oktatáshoz. Egy modern tanárnak, illetve óvodapedagógusnak tökéletesen kell rendelkeznie ismeretekkel az inkluzív pedagógia terén.

Az óvodapedagógusnak, illetve a tanárnak alkalmaznia kell az oktatásban a tanulók egyéni igényeinek kielégítésére, együttműködés kialakítására, gyakorlati problémák megoldására irányuló megközelítéseket. Az inkluzív nevelés dinamikus fejlődésének fontos előfeltétele a pedagógusok módszeres támogatása és szakmai képzése (Némethné, 2015).

Magyarországon az oktatásnak a folyamata és képzésnek a folyamatai végbe mehetnek különböző köznevelés formájú és szakképzési formájú, felsőoktatás formájú intézményekben és felnőttképzéseknek a keretében. Köznevelési intézményekhez soroljuk: az óvodákat, általános iskolákat, gimnáziumokat, szakgimnáziumokat, a szakiskolákat és a készségfejlesztő iskolákat. Szakképző intézményeket és a technikumokat és a szakképző iskolákat köznevelési intézményeknek is lehet említeni. Felsőoktatási intézmények közé tartoznak az egyetemek vagy főiskolák. Rendszeresen értékeli a köznevelési intézményt, az intézményvezetőt és a tanárokat (Varga, 2015).

Magyarország oktatási intézményeinek rövid jellemzése:

A legelső intézmény, mellyel a gyermek az élete során találkozik az a bölcsőde, amely része a gyermekjóléti alapellátás (nem köznevelés), és elsősorban vállalja a 20 hetestől 3 éves korú gyermekeknek a napközbeni ellátásának a folyamatát, a gyermekeknek a szakszerű gondozásának a folyamatát, és a nevelést. Intézményes nevelést biztosít az óvoda a 3-6 éves korú gyermekek számára. A gyermekeket három éves kortól kell kötelezően az óvodába beíratni és ott ellátni. A gyermek hat éves korban válik tankötelessé, feltéve, hogy az iskolába való elinduláshoz és lépéshez szükséges fejlettségeket elérte. A tankötelezettség időszaka azon tanév végéig tart, melyben a tanuló gyermek betöltötte a tizenhatodik életévet.

Az alapfokú oktatás Magyarországon különböző általános iskolákban történik meg a nyolcadik évfolyamban, és biztosítja az általános műveltségeknek a megalapozásának a folyamatát a 6–14 éves korosztályoknak. Majd a tanulni vágyó diákok pedig különböző felső és középfokú intézményekben folytathatják a tanulmányaikat, melyek a következő intézmények lehetnek: gimnáziumokban, szakgimnáziumokban, technikumokban, szakképző iskolákban.

A gimnáziumok nyújtják az általános képzéseket, többnyire a tanév 4 évig tart, ez időszak alatt a tanuló diákokat felkészíti az érettségire. A felsőoktatási intézményekbe való felvételi folyamatát jelenti az érettségi.

A szakgimnáziumok összesen öt évfolyammal működnek, amelyben benne vannak a művészeti formájú, pedagógia formájú, és a közművelődés jellegű képzéseknek a folytató nevelési-oktatási intézmények, amelyekben összesen négy évfolyamos át a közismereti oktatások és szakmai képzések vannak jelen, majd az ötödik évfolyam során csak szakmai képzések mennek végbe.

A technikumoknak az általános műveltséget megalapozó, az érettségi vizsgákra, szakmai jellegű vizsgákra felkészítő folyamatokra, és a szakirányú felsőfokú iskolai továbbtanulásnak a lehetőségeire vagy akár munkahelyekre való felvételizésnek előre segítő, és az érettségi végzettséggel csak szakmai jellegű vizsgákra felkészítő, szakmai jegyzékekben egy konkrét megadott évfolyama van. A technikumokban lehetőség van az érettségi vizsgákra történő felkészítés folyamataira, melyeknek csak két évfolyamai vannak jelen.

A szakképző iskolának a megadott szakmának a megszerzéséhez, azon felvételi folyamataihoz szükséges egy közismereti formájú oktatáson, és szakmai jellegű vizsgákra való felkészítéseken részt venni. Különböző szakmai jegyzékekben mindennek megadott számú évfolyamai vannak jelen. Felsőoktatás jellegű intézményeknek a rendszerét a következők alkotják meg: állami egyetemek, nem állami jellegű egyetemek, állami főiskolák, és nem állami főiskolák. Ezeknek vannak többféle képzési szintjei, melyek a következők: alap, mester, és doktori képzések. Vannak felsőoktatási jellegű és szakképzési jellegű kurzusok is.

Az osztott képzésekben a 6-8 féléves, alapfokozatot adó képzési ciklust a 2-4 féléves, mesterfokozatot adó képzési ciklus követi. Az alapképzésben alapfokozat (bachelor, bachelor of science, bachelor of profession, bachelor of arts) és szakképzettség szerezhető. A mesterképzésben mesterfokozat (magister, master of science, master of profession, master of arts) és szakképzettség szerezhető. Néhány területen osztatlan (10-12 féléves) a képzés, így pl. az orvosi, jogi, vagy a tanári szakmai ágazatokban (Varga, 2015).

Az inkluzív oktatás már régóta sok külföldi kutatónál áll fókuszban, amelyre külön is érdemes elgondolkodni. A magyar tapasztalatok elemzése különösen potenciálisan optimalizálja az inkluzív oktatás fejlesztését az országban, segíti az oktatási folyamat inkluzív környezetben való felépítését és segít a nehézségek leküzdésében. Az inkluzív oktatás elve az, hogy minden speciális igényű személy hozzáférjen a minőségi oktatáshoz.

Magyarországon megalakították az inkluzív iskolai modellprogramját, amely „A Holnap Iskolája” nevet viseli: ez a modell lehetőséget nyújt a fogyatékkal élő gyermekek, valamint a tipikusan fejlődő gyermekek számára, hogy az egyénre szabott oktatási terveken alapuló, minőségi, tehetségükre és érdekeikre épülő oktatást kapjanak (Vida, 2015).

A magyar oktatással kapcsolatban kialakított, létrehozott törvények kijelentik, hogy minden gyermeknek szüksége van a fejlődésre, a tanulásra, tehát nem tehetünk egyikkel sem kivételt. Mindenkinek megvan a saját egyéni joga, szabadsága, de az oktatásban mindenkinek részt kell vennie.

Magyarországon 1993-ban elfogadták azt a törvényt („LXXIX”), amely alapvetően befolyásolta az inkluzív oktatás alakulását. Mivel ez a törvény szabályozta az inkluzív oktatás megszervezésének a rendjét. Létrehoztak egy olyan gyermek csoportot, amelyben a saját nevelést igénylő gyermekek tartoznak bele. Leginkább érzékszervi, testi, beszéd, mentális, autista gyermekeket osztályoztak a csoportban.

Jelen törvény szabályozta a speciális osztályokban lévő fogyatékos gyermekekkel való fejlesztésének sajátosságait. Azon esetben, ha nem volt meg ennek a speciális oktatást igénylő gyermekek osztálycsoportjának a megadott létszáma, akkor egybe vonták őket az átlagos gyermekekkel. Régebben jellemző volt az összevont osztályok kialakítása. Ebben az összevont osztályokban tanultak átlagos, normális gyermekek, akiknek nem volt semmi probléma, illetve a sajátos nevelést igénylő gyermekek is beletartoztak az összevont osztályokba. Mivel növekedett a kiközösítésnek, illetve a kirekesztésnek a száma, és annak az érzése, ezért Magyarországon is elkezdtek törekedni arra, hogy az osztálycsoportok úgy legyenek kialakítva, hogy az mindenki számára megfelelő legyen (Bathó, 2003).

1997-ben országos ajánlások készültek az autista gyermekeknek szóló oktatásrendszerrel, oktatási programjairól. Legutóbb 2010-ben hagyták mindezeket jóvá. Jelentős adatok szerint.

2019-2020-as tanév során mintegy 1 millió 838 ezer gyermek és fiatal tanult Magyarországon. Mindezek között több mint 2500 sajátos nevelést igénylő gyermekek is részt vettek az oktatás programjaiban. Magyarországon meghatározott időszakokban több mint 101 településen és 132 városban biztosítottak az ilyen gyermekek számára fejlesztő oktatásokat, illetve ellátásokat. Magyarországon a sajátos nevelést igénylők leginkább a 70%-a iskolás korú diák, 30%-a pedig 17 és 23 év közöttiek. Leginkább Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, Pesten és Budapesten voltak a sajátos nevelést igénylő gyermekek oktatásához kialakítva inkluzív iskolák, illetve Vas megyében is voltak kialakítva inkluzív iskolák.

Magyarországon mostanában a sajátos nevelést igénylő gyermekek száma a gimnáziumokban is nőtt 10% -al, a szakképző iskolákban 8% -al. Magyarországon kialakítottak „Fejlesztő iskolákat”, ahol mind ezek a gyermekek tanulhatnak. A 2020-2021-es év során csaknem 93 700 sajátos nevelést igénylő gyermek tanul magyar oktatási rendszerben, illetve magyar oktatási intézményekben.

A roma nemzetiségűekre is figyelmet fordítanak Magyarországon. 2005-2014-es időszak a „Roma Integráció Évtizedének a Programja”, amely során leginkább a kelet-közép-európai régiókból származó romák/cigányok társadalmi befogadását elősegítették legátfogóbb kezdeményezésként. Mindezen projekt célja volt a romák társadalmi és gazdasági integrációjának a fokozása, illetve ennek a népcsoporthoz a pozitív együttműködő hozzáállása. A program négy területet foglal magába: oktatás, foglalkoztatás, egészségügy és lakhatás.

Magyarországon, illetve más Európai országokban még mindig jelentősen elmarad az általános iskolai végzettség. Magyarországon az inkluzív iskolák célként veszik azt, hogy a fogyatékos, saját nevelést igénylő gyermekeket egyenlőjogúság tárgyaként össze kell hozni. Jelenleg Magyarországon nagyobb figyelmet fordítanak a sajátos nevelést igénylő gyermekekre, főként a fogyatékosokra, illetve a romákra is (Réthy, 2002).

Magyarországon belül több inkluzív iskola, óvoda található meg, melyek a speciális nevelést igénylő, hátrányos helyzetű, fogyatékoságban élő gyermekekkel foglalkoznak. Ide tartoznak a következő oktatási helyek: IV. Béla Általános Iskola Hajókeresztúr, Holnap iskolája Budapest, Gyermek Ház Budapest, Pécsi Janus Pannonius Gimnázium, Pendula Óvoda, Kuckó Óvoda, Adonyi Hóvirág Óvoda, Négy Évszak Magánóvoda Budapest. Magán óvoda. Ezek az oktatási helyszínek Magyarországon belül foglalkoznak azokkal a gyermekekkel, akik sajátos nevelés igényűek, testi vagy szellemi fogyatékos betegséggel küzdenek.

Ukrajna inkluzív oktatásáról

Az inkluzív oktatás és nevelés fejlődött Ukrajnában. Az 1970-es éveknek a végén Nyugat-Európában csökkent a sajátos nevelést igénylő gyermekeknek elindított speciális iskoláknak, intézményeknek a száma. Nőtt a befogadó osztályoknak a száma, a sajátos nevelést igénylő gyermekek inkluzív környezetben elkezdhetik a középiskolákban a tanulmányaikat. Különböző posztszovjet jellegű országokban csak az 1990-es években vette kezdetét, melyek egybeestek a Szovjetunió felbomlásának időszakával, és az állami rendszer erőltetett átalakításának az időszakával. 1991-ben vált függetlenné Ukrajna, és célul tűzték ki, hogy demokratikus jellegű társadalmat alakítsanak ki. Minden gyermeknek joga van a tanuláshoz, ide tartoznak a fogyatékos gyermekek jogai is.

Az inkluzív oktatással kapcsolatos változtatásokat 2009-ben alakították ki Ukrajnában. Majd 2010. októberében jóváhagyták az inkluzív fejlesztési kompetenciákat, mely a bevezetéseket, alapvető irányokat és eredményeket tartalmazott. Egy év múlva pedig 2011. augusztusában pedig elfogadták az „Inkluzív oktatás megszervezésének rendje az iskolákban” című dokumentumát.

Megemlítendő Ukrajna Miniszteri Kabinetjében leírtak közül a 2017. februári rendelet, mely a sajátos nevelést igénylő gyermekeknek való kiegészítő szolgáltatásait foglalja magába, melyeket különböző inkluzív iskolákban, intézetekben alkalmazhatnak. (Poroshenko, 2019).

A legfontosabb nemzetközi dokumentumokban alapul vették a gyermekek jogainak a biztosításait, 2019. decemberében Ukrajnában. Az oktatás és a szociális védelem és az egészségügy színvonalát hozták összhangba. Az ENSZ a fogyatékossgal élő gyermekek, személyekről szóló jogairól hozott létre egy egyezményt, amely a 24.-ik cikkelynek említhetünk.

Meg van határozva az államnak a kötelezettsége egy konkrét befogadás oktatási modellnek a megvalósítása: inkluzív iskola, inkluzív óvoda és inkluzív oktatással foglalkozó rendszerek. Egy tantárgyi speciális környezet kialakításának a lehetőségeit foglalja magába, amelyek lehetséges opcióvá teszik, hogy az összes gyermekek számára az oktatási folyamatoknak egyforma résztvevői legyenek. (Greba-Knobloch, 2019).

Az Ukrajnai oktatási és szociális szolgáltatásokról szóló törvények alapján mindenkinek lehetőséget biztosítanak az oktatáshoz való hozzáféréshez. Törvényes képviselőknek, szülőknek, gyerekeknek jogot biztosítanak arra, hogy az iskoláskorú gyermekeknek az oktatási intézményeket, azok programjait, oktatási típusait, formáit meg válasszák.

Az intézménynek kötelessége olyan inkluzív osztályt kialakítani, amelyet a szülők kérvényeznek, ahová szeretnék a gyermeküket beíratni.

A speciális nevelést igényű gyermekeket fontos az intézménynek támogatnia a gyermekek tanulmányai időszaka alatt. Az inkluzív környezetet, annak való megteremtését és kialakítását különböző iskolákban, óvodákban az Ukrán államnak fontos támogatnia.

Vannak olyan esetek, amikor az oktatás során kiderül a gyermekről, hogy speciális nevelést igényel, akkor ebben az esetben adott az intézményben lévő vezetőségének mindent meg kell tennie, hogy a gyermek olyan nevelési folyamatban, nevelési módszerben részesüljön, ami megfelelő számára, inkluzív nevelést és oktatást kell biztosítani a gyermek számára ilyen esetekben.

Fontosnak számít Ukrajnában az, hogy a gyermeknek a beiskoláztatásának a folyamatai előtt a szülő egy kapcsolatot kialakít és vesz fel az intézmény vezetőjével, pszichológiai szakszolgálattal, különböző Inkluzív Erőforrás Központoknak a szakembereivel, rehabilitációs központokkal, szociális szolgálatokkal és minden más olyan szervezetekkel, partnerekkel. Mindezen partnereknek részt kell venniük az inkluzív oktatásban és nevelésben, különböző tapasztalatokkal és ismeretekkel kell rendelkezniük az inkluzív oktatás fogalmával és annak folyamatával kapcsolatban.

Meghatározott környezetet kell kialakítani a speciális nevelést igénylő gyermekek számára, illetve az inkluzív környezetben a gyermeknek biztonságban kell éreznie magát, a szociálizáció és alkalmazkodás fejlődéseinek érdekeiben. (Chetverikova, 2018).

A középiskolákban az inkluzív oktatásnak a bevezetése megnőtt Ukrajnában 2021-ben. Az Ukrajnai Oktatási Minőségi Szolgálat adatai kimutassák, hogy 5 évvel ezelőtt az inkluzív oktatási rendszerben kevesebb gyermek részesült inkluzív oktatásban és nevelésben. Ma már az inkluzív oktatást az iskolák 43%-ában összesen 18 ezer osztályokban szervezték meg.

Inkluzív erőforrásközpontokról

Az Ukrajnai Miniszteri Kabinetjének egyik rendeletében lévő okmányt 2017 júliusában fogadtak el, mely az „Inkluzív Erőforrásközpontok” címet viseli.

Feladata az Inkluzív Erőforrás központoknak, hogy az oktatási folyamatban ne csak értékelje a sajátos nevelést igénylő gyermekeket különböző kiegészítő szükségletek felméréseinek az érdekében, hanem különböző módszertani segítségeket, hasznos információkat, módszertanokat adjon a pedagógusoknak és a szülőknek pedig hasznos tanácsokat. Ezen feladatoknak a teljesítése függ az Inkluzív Erőforrásközpontoknak a tevékenységeitől, és azok hatékonyságától is. Különböző feladatok megoldására sor kerüljön.

Ezen feladatok a következők lehetnek:

- *Pszichológiai és pedagógiai értékelések a gyermeknek a fejlődéséhez kapcsolódóan.*
- *Az inkluzív oktatás megszervezéséhez kapcsolódó javaslatok kidolgozása.*
- *Különböző pszichológiai és pedagógiai segítségadás a gyermekek számára.*
- *Képzett és Szisztematikus jellegű támogatások nyújtása a gyermekek számára.*

Olyan intézmény az Inkluzív Erőforrásközpont, mely kettő és tizennyolc év között különböző sajátos nevelés igényű gyermekek számára az óvodai és az általános közép fok szintű oktatáshoz való jogokat biztosítja. A szakmai oktatás intézmények és más-más oktatási intézményeket is biztosítja, amelyekben az általános közép szintű oktatás meg található benne. A gyermeknek a fejlődése pszichológiailag és egyben pedagógiai jellegekkel értékelve rendszeresen képesített támogatásokkal.

Az Inkluzív Erőforrásközpontoknak a célja az, hogy a gyermek oktatásához való jogokat biztosítsák, melyek a következő elvekkel mennek végbe:

- Egyéni tulajdonságok tisztelete és észlelései a gyerekeknél
- A gyermekek érdekeinek a tiszteletben való tartása
- A megkülönböztetés folyamata, a mentesség és a gyermekek jogainak figyelemben való tartása.
- Titoktartás folyamata
- A korai gyermekkori szolgáltatások működtetése és elérhetősége
- Intézmények közötti együttműködés, melyek az Ukrajnai Miniszteri Tanács alapított meg: *„Az Inkluzív Erőforrásközpontokhoz kapcsolódó szabályzatok jóváhagyásairól”* című rendeletet, melyben a megalakulásnak a rendeletét és a konkrét működési elveit és azok jogi státuszait foglalja magába.

Középpontjában a befogadás fogalmának a megértése és annak társadalmi modellje áll az Inkluzív Erőforrásközpontok tevékenységeiben. Különböző városokban, egyesített területi közösségekben, településeken tervezik az Inkluzív Erőforrásközpontoknak a kialakítását Ukrajnában.

Az egyesített területi közösségek, a kerület és a városoknak az önkormányzatok különböző önkormányzatok képviselői testületeiből áll az alapítói egysége az Inkluzív Erőforrásközpontoknak. Osztatlan központokban működnek, melyben 7000 gyermek van és egy egységes területnek a közösségi területén vannak, egy városban 12000 gyermek van.

A végrehajtó hatalomnak a központi szerveinek a rendszerében a főbb szervnek a szerepét végezi el az Ukrajna Oktatási Minisztériuma, amely az Inkluzív Erőforrásközpontoknak a tevékenységekre kapcsolódó állami és egyben politikai jellegű kialakításait és végrehajtásainak a folyamatait biztosítja.

Legfőbb feladatai a következők az Inkluzív Erőforrásközpontoknak:

- A gyermekek sajátos oktatási és nevelési igényeinek érdekében való komplex értékeléseknek a levezetése. Különböző javaslatok kidolgozása és pszichológiai és pedagógiai és korrekt fejlődéseinek a szolgáltatás nyújtása a gyermekeknek a potenciális jellegű lehetőségekhez kapcsolódva, az inkluzív oktatási intézményekben az SNI gyermekek számára.
- Az Inkluzív Erőforrásközpont pedagógiai munkát végző munkatársaknak a részvétele a pszichológiai és pedagógiai jellegű támogatási csoportokban, óvodai és középiskolai jellegű intézeteiben, speciális és inkluzív középiskolai és intézetekben a pedagógiai és egyben pszichológiai bizottságokban, fejlődési vizsgálatok végrehajtása legalább kétszeri alkalommal.
- Különböző komplex jellegű értékeléses folyamatok levezetése.
- A pedagógusok és az SNI gyermekek szüleinek számára való módszertanok átadása, és segítségnyújtás.
- Az SNI gyermekek szüleinek vagy akár a képviselőinek való folyamatos kapcsolattartása és megbeszélés levezetése az oktatás meg szervezésének a folyamatáról.
- Pszichológiai és konzultációs jellegű segítségnyújtás, szülőkkel való kapcsolattartás és beszélgetésnek a folyamata a pozitív fejlődés és motivációknak a létrehozásának érdekeiben.

- Az SNI gyermekek fejlődésének a dinamikájának a vizsgálati folyamata a szülőkkel és a tanintézményekkel való együttműködés során.
- Különböző konferenciák, tárgyalások és kerekasztal megbeszélések, tréningek és műhely oktatási folyamatoknak a megszervezése és azok levezetésének a folyamata.
- Az SNI gyermekek számára különböző végrehajtó szervezetekkel, helybeli önkormányzati szervezetekkel, különböző oktatási intézményekkel, egészségügyi intézményekkel, különböző gyermekjóléti szolgálatokkal és civil szervezetekkel való együttműködések levezetése.
- Beszámolók és információk elkészítése az Inkluzív Erőforrásközpontoknak a tevékenységeiről és azok eredményeinek összefoglalásáról.

Társadalmi megközelítések szerint az Inkluzív Erőforrásközpontok a következőket alkalmazzák:

- Nagy hangsúlyt fektetnek a gyermekekre és a sajátos nevelés igényű gyermekekre, azon speciális oktatási szükségleteinek és erősségeinek az azonosításának a folyamatára.
- A gyermekek számára pszichológiai és pedagógiai jellegű segítségek biztosítása.
- Különböző ajánlások kidolgozásának a folyamata a befogadó jellegű oktatási környezetnek a megszervezésének folyamatára és a gyermekek tanításának a folyamataira.
- Szakemberek részvétele a SNI gyermekek pszichológiai és pedagógiai jellegű támogatási csoportokban és a korai gyermekgondozásokban.
- Az intézmények közötti együttműködéseknek a létrehozása és azok kialakításának folyamata.
- A szülőkkel való együttműködésnek a folyamata.

Az Inkluzív Erőforrásközpont meghatározásai és a következtetései alapján az SNI gyermekeknek való támogató csoportot olyan oktatási folyamatnak kell megemlíteni, mely a kezdettől fogva számított két héten keresztül egyéni fejlesztési programokat dolgozott ki.

A pszichológiai és pedagógiai és fejlesztési szolgáltatások egyéni és csoportos típusú foglalkozásokon belül adnak információkat.

Egyéni fejlesztési terveknek a végrehajtásának a folyamataival kapcsolatban a segítségért az Inkluzív Erőforrásközpontnak szakembereihez kell fordulni. Az egyénileg alkalmazott fejlesztési programnak a kidolgozásánál méltó figyelemre veszik a diáknak a szükségleteit és a komplex jellegű értékelésének az eredményeit, illetve a szakemberek javaslatait, akik az Inkluzív Erőforrásközpontokkal foglalkoznak.

A sajátos nevelést igénylő gyerekeknek a teljes támogatása miatt alapították meg az Inkluzív Erőforrásközpontokat, amelyekben különböző szakemberek dolgoznak, akik szakmai szinten tapasztaltak, szakmai tudással és speciális képesítésekkel rendelkeznek.

Elsődleges támogatást adnak a gyermekeknek és azok családjainak ezek a szakemberek, illetve a szülőket különböző módszerekkel, fejlesztik és segítik az SNI gyermekeknek a fejlesztésének érdekében.

Különböző kistérségekben az Inkluzív Erőforrásközpontoknak a hálózata fejlődik és benne dolgoznak gyógypedagógusok, gyógytornászok, gyakorló pszichológusok, logopédiával foglalkozó szakemberek, tiflopedagógusok, szurdopedagógusok. Többirányú a munkájuk, melyekbe bele tartoznak a következők: különleges nevelést igénylő gyermekeket nevelő családoknak a tanácsadása, támogatásának folyamata, nemzetközi teszteknek a felhasználásával komplex felmérése a gyermekek fejlődésének a folyamata alatt, az oktatási intézményekben való segítségnyújtás a sajátos nevelést igénylő gyermekeknek az individuális fejlesztési módszer és program összeállításának érdekében. A szülők és pedagógusok között az Inkluzív Erőforrásközpontokban dolgozó szakemberek tanácsokat, információs és tájékoztató jellegű módszereket tudnak adni.

Ezen dolgozó szakemberek célja, hogy a gyermekekben kialakítsák az alkalmasságot a fejlesztés érdekében, és a fejlettségi állapotokat felmérhessék. A pszichológus szakembereknek kötelességük biztosítani a szülőknek való pszichológiai jellegű támogatásokat.

Kialakulnak a partneri viszonyok az iskolákban, óvodákban és különböző intézményekben az Inkluzív Erőforrásközpontok és a speciális jellegű iskoláknak a pedagógusai és különböző szakszolgálatok között, melynek következtében az alapot megteremti és képezi a pszichológiai és pedagógiai támogatások nyújtásában.

Több Inkluzív Erőforrásközpont jött létre 2020 májusában és a mai napig működnek, összesen 627 központot jegyeztek fel.

Ukrajnának szinte mindegyik régiójában vannak működő Inkluzív Erőforrásközpontok, melyek következtében az ott élő családoknak a sajátos nevelés igényű gyermekek és szülők megfelelő támogatásokat és szolgáltatásokat kapnak. 2024 óta összesen 711 Inkluzív Erőforrásközpontot jegyeztek fel, melyek mai napig jelen vannak Ukrajnában: Hmelnickij, Mikolajiv, Szlavutics, Szvaljava, Pokrov stb.

2017.december 27-én jött létre és megnyílt a legelső Inkluzív Erőforrásközpont Ukrajnában.

2018.szeptember 1-én az oktatási folyamatokat megkezdték összesen 322 Inkluzív Erőforrásközpontban.

2019.szeptember 1-én pedig összesen 578 Inkluzív Erőforrásközpont nyílt meg Ukrajna szerte.

Különböző Inkluzív Erőforrásközpontok vannak jelen Kárpátalján (Ukrajna) is, melyek a következők: Ungváron 2 éves kortól egészen 18 éves korúakkal foglalkoznak.

Kárpátalja (Ukrajna) szerte 141 iskolában van jelen az inkluzív oktatás, amely összesen 298 gyermeket oktat.

Hennagyij Moszkal volt az, aki aláírta az Inkluzív Erőforrásközpontoknak a létrehozásával kapcsolatos egyezményt, amely összefoglalja, hogy 2018.szeptember 1-ig Kárpátalján összesen 18 Inkluzív Erőforrásközpont nyílik majd.

2017 óta működik inkluzív oktatást támogató erőforrásközpont a Kárpátaljai Posztgraduális Pedagógia Oktatási Intézetben.

A következő Inkluzív Erőforrásközpontok vannak Kárpátalján: Munkács Inkluzív Erőforrásközpont, Turjaremetei Községi Tanács Inkluzív Erőforrásközpont.

Illetve Kincshomoki kistérségben is megtalálható egy Inkluzív Erőforrásközpont, amely 2023 szeptemberében kezdte meg működését, ahol összesen 2 éves kortól egészen 18 éves korig foglalkoznak fogyatékkal rendelkező fiatal gyerekek fejlesztésével. A Kincshomoki kistérségnek az oktatási intézményeiben összesen 29 különleges nevelést, sajátos nevelést igénylő gyermekekkel foglalkoznak, ahol összesen 10-en más-más településről érkeznek meg a foglalkozásokra, tanórákra.

II. FEJEZET

AZ ÓVODA SZEREPE AZ INKLUZÍV OKTATÁSBAN

Ebben a fejezetben az óvodáról írtam, és az inkluzív oktatásról óvodában és az óvodapedagógus óvodában való inkluzív oktatásra való felkészítéséről, illetve Magyarország és Ukrajna inkluzív oktatással kapcsolatos kompetenciáit részletesen leírtam az olvasó számára.

Jelen fejezet összesen négy alfejezetből tevődik össze. Az első két alfejezetekben Ukrajnában található óvodákat jellemeztem és az inkluzív oktatásnak a folyamatáról részletesen írtam. Ukrajnában különböző típusokra vannak bontva az óvodák, amelyek az alábbiak lehetnek: bölcsőde, bölcsőde-óvoda, óvoda, bölcsőde-óvodák, gyermekek háza, család típusú gyermekotthon, gyermekház, család típusú bölcsőde-óvoda, kombinált bölcsőde-óvoda, speciális óvodai oktatási intézmény. Az óvodában az oktató-nevelő munka résztvevői a gyerekek, a nevelők - óvodapedagógusok, dadák, egészségügyi szakemberek, szülők.

Majd az utolsó két alfejezetben pedig részletesen megismerkedhet az olvasó olyan felkészítési módszerekkel, amelyeket az óvodapedagógus felhasználhat az inkluzív oktatás és nevelés során. Illetve részletes betekintést kaphat az olvasó Magyarország és Ukrajna inkluzív oktatásáról és az oktatási kompetenciáiról.

Az inkluzív oktatás célja, hogy minden gyermek, beleértve a speciális nevelési igényű gyermekeket is, egyenlő esélyeket kapjon a fejlődésre és tanulásra. Az óvodák különféle támogató szolgáltatásokat kínálnak, például logopédiai és pszichológiai segítséget, hogy biztosítsák minden gyermek számára a megfelelő fejlesztést.

Ebben a fejezetben törekedtem arra, hogy az olvasó részletes betekintést kaphasson olyan felkészülési módszerekről, amelyeket a pedagógiai munkája során akár majd alkalmazni tudja.

2.1. Az óvoda jellemzése

A mostani idők során, Kárpátalján a magyar oktatás nagymértékben kifejlődött és javult. Régebben Kárpátalján a magyar oktatás szerkezete csonka volt évtizedeken át. A Szovjetunió ideje alatt Ukrajnában az iskola előtti nevelés intézményileg kialakított kerete magában az óvoda volt. Az óvoda volt a legelső lépcsőfok a gyermekek számára a fejlődésben. Légköre és környezete nagyban hasonlított a belső családi körülményekhez.

Mára már megjelentek az elrendezettség jellemzői, amelyben a gyermeknap tevékenységeit is magába foglalták. Régebben a Szovjetunió idejében nem tartották mindezeket fontosnak, sőt még az iskolaérettség fontosságával sem törődtek a vezetők és az igazgatók. A kilencvenes évek elejéig az óvodai és bölcsődei hálózat kibővült. A mai világban jelenleg iskola jelleggel kialakított napirend szerint működnek az óvodában a csoportok.

Kárpátalján 1988-ig nem léteztek magyar nyelvű óvodák, viszont a magyar falvakban az óvónők többsége leginkább magyarul beszélt a gyerekekhez. A városi óvodákban viszont nem volt lehetőség kialakítani a magyar nyelvet az óvodában. 1989-ben nyíltak meg a hivatalos magyar óvodák Kárpátalján (Orosz, 1995).

A legelső részletes törvény, amely óvodai nevelést foglalja magába, 2001-ben jelent meg, amikor Ukrajna független állam lett immáron 10 éve (Barta, 2016).

Ukrajnában az óvodában dolgozó pedagógusok feladata leginkább az Ukrán állam szeretetére, a család tiszteletére és a nemzeti hagyományok iránti tiszteletre, az államnyelv iránti tiszteletre nevelték a gyerekeket a csoportokban. Ukrajnában az Állam oktatási törvény szerint az anyanyelvet is tisztelni kell az államnyelv mellett (Orosz, 1995).

Jelenleg Ukrajnában az óvodák számára a Базова програма «Я у світі», „Én a világban” című alapprogram van kidolgozva és jóváhagyva, illetve hatályba lépve. Az alapprogram olyan típusú dokumentum, amely az óvodai nevelésnek a megújítását tartalmazza, illetve követelményeket von magába, amelyeket a gyerekeknek az óvodában a csoportokon belül teljesíteniük kell. Az alapprogramban nem csak foglalkozásokat írtak elő, hanem megfogalmazták a fejlesztési célokat csoportokra bontva (Nánási-Molnár, 2015).

Ukrajnában típusokra vannak bontva az óvodák, amelyek az alábbiak lehetnek:

- *Bölcsőde* – amely iskola előtti oktatási intézmények számít, 2 hónapos kortól – 3 éves korú gyerekeket nevelnek. A gyerekeket felügyelet alatt tartják, illetve őket nevelik és fejlesztik ez idő alatt az óvodai alapprogram követelményei alapján.

- *Bölcsőde-óvoda* – olyan iskola előtti oktatási intézménynek számít, amelyben 2 hónapos kortól egészen 6-7 éves korig nevelik és fejlesztik a gyerekeket. Szintúgy a gyerekek felügyelet alatt vannak, fejlesztik és nevelik őket az óvodai alapprogram követelményei szerint.

- *Óvoda* – olyan oktatási és nevelési intézmény, ahol a gyerekek 3 éves kortól – 6-7 éves korig vannak nevelve és tanítva.

- *Vannak kialakítva bölcsőde-óvodák a mentálisan vagy fizikailag sérült gyermekek számára* is, ahol a legelsősorban a kezelés, rehabilitáció zajlik, illetve a nevelés.

- *Gyermekek háza* – olyan egészségmegőrző iskola előtti oktatási intézmény, amelyben az árva, gondozatlan gyermekek nevelése és tanítása történik születéstől 4 éves korig.

- *Család típusú gyermekotthon, gyermekház* – olyan bentlakásos iskola előtti oktatási intézmény, ahol a gyerekeket, akik árvák vagy gondozatlanok, őket fejlesztik és nevelik, illetve támogatásuk őket a társadalomba való beilleszkedés kapcsán, állami finanszírozás által.

- *Család típusú bölcsőde-óvoda* – olyan oktatási intézmény, ahol 2 hónapos kortól egészen 6-7 éves korú gyermekek vannak, családi kapcsolatokat felhasználva fejlesztik és nevelik ezeket a gyermekeket.

- *Kombinált bölcsőde-óvoda* – olyan intézménytípus, ahol speciális csoportokat lehet kialakítani, amelyben hátrányos helyzetű gyerekek is részt vehetnek.

- *Speciális óvodai oktatási intézmény* – olyan intézménytípus, amelyben a sérült gyerekek - testileg, szellemileg vagy pszichológiailag rendellenességgel rendelkeznek – számára folyik a fejlesztés (Poroshenko, 2019).

Az iskola előtti oktatási intézmények lehetnek állami, közösségi vagy magántulajdonúak. Az óvodák működési szabályzata összhangban van Ukrajna Alkotmányával, Ukrajna oktatási törvényével. Az óvodában alapszabály szerint folytassák a tevékenységüket az óvodapedagógusok. Az alapszabályokat az óvoda vezetője hagyja jóvá. Óvoda munkarendjét, és annak szabályait az óvoda alapítója, igazgatója határozza meg. Általában az óvodáknak rendelkezniük kell egy egész éves tervvel, amelyet a tanév kezdetén az óvoda vezetője állítja össze. Általában egy óvodai év két részből áll: tanév és pihenő időszak. A tanév szeptember 1-től május 31-ig tart, a pihenő időszak június 1-től augusztus 31-ig tart. (Nánási-Molnár, 2015).

Az óvodában az oktató-nevelő munka résztvevői a gyerekek, a nevelők - óvodapedagógusok, dadák, egészségügyi szakemberek, szülők. Leginkább az kerülhet az óvodába dolgozni, akinek felsőfokú végzettsége van: Msc, Bsc, specialis, molodsij. Minden óvodapedagógusnak kötelező öt év után ellenőrző képzésnek alávetnie magát. Az óvoda vezetését leginkább az óvoda igazgatója végzi.

Az oktatási programok célja, hogy átfogó módon fejlesszék a gyermekek különböző képességeit. Az ukrán óvodákban nagy hangsúlyt fektetnek a nyelvi készségek fejlesztésére, a számolási alapok elsajátítására, valamint a szociális és érzelmi készségek kialakítására. Az óvodai programok általában játékos tevékenységeken keresztül valósulnak meg, amelyek ösztönzik a kreativitást, a problémamegoldó készségeket és a társas interakciókat.

Az óvodai nevelésben fontos szerepet játszanak a művészeti tevékenységek, mint például a rajzolás, festés, éneklés és tánc, amelyek hozzájárulnak a gyermekek esztétikai érzékének és motorikus képességeinek fejlődéséhez. Emellett a testnevelés és a szabadtéri játékok is kiemelt szerepet kapnak, amelyek elősegítik a gyermekek fizikai egészségét és jólétét. A szülők bevonása szintén fontos elem az óvodai nevelésben. Az óvodák rendszeresen tartanak szülői értekezleteket, nyílt napokat és egyéb programokat, amelyek lehetőséget biztosítanak a szülők számára, hogy aktívan részt vegyenek gyermekük nevelésében és oktatásában. Ez a szoros együttműködés segít abban, hogy a szülők jobban megértsék gyermekük fejlődési szükségleteit és támogassák őket az otthoni környezetben is (Nánási-Molnár, 2015).

Az ukrán óvodák átfogó és sokszínű nevelési és oktatási környezetet biztosítanak, amely támogatja a gyermekek átfogó fejlődését.

2.2. Inkluzív oktatás folyamata az óvodában

Az inkluzív nevelés egyre inkább előtérbe kerül az ukrán óvodákban. Az inkluzív oktatás célja, hogy minden gyermek, beleértve a speciális nevelési igényű gyermekeket is, egyenlő esélyeket kapjon a fejlődésre és tanulásra. Az óvodák különféle támogató szolgáltatásokat kínálnak, például logopédiai és pszichológiai segítséget, hogy biztosítsák minden gyermek számára a megfelelő fejlesztést (Poroshenko, 2019).

Az inkluzív oktatás az ukrán óvodákban egyre nagyobb hangsúlyt kap, mint olyan nevelési stratégia, amely minden gyermek számára egyenlő esélyeket teremt a tanulásra és fejlődésre. Az inkluzív oktatás célja, hogy minden gyermek, beleértve a speciális nevelési igényű (SNI) gyermekeket is, befogadó és támogató környezetben tanulhasson. Ez az oktatási megközelítés számos előnnyel jár mind a gyermekek, mind a társadalom számára, mivel elősegíti a tolerancia, az empátia és a sokszínűség elfogadását (Vida, 2015).

Az ukrán óvodákban az inkluzív oktatás folyamata több lépésből áll. Az első lépés a gyermekek felmérése és azonosítása, hogy meghatározható legyen, mely gyermekek igényelnek különleges támogatást. Ez magában foglalja a pedagógusok, pszichológusok és egyéb szakemberek közreműködését, akik alaposan megvizsgálják a gyermekek képességeit és szükségleteit. A felmérést követően az óvodák egyéni fejlesztési terveket készítenek az SNI gyermekek számára. Ezek a tervek konkrét célokat és feladatokat tartalmaznak, amelyek segítik a gyermekeket abban, hogy elérjék a teljes potenciáljukat. Az egyéni fejlesztési tervek kidolgozása során a pedagógusok figyelembe veszik a gyermekek erősségeit és fejlesztendő területeit, valamint azokat a módszereket és eszközöket, amelyek a leghatékonyabban támogatják a fejlődésüket (Mihajlovics, 2017).

Az inkluzív oktatás során az ukrán óvodák különböző adaptációkat és modifikációkat alkalmaznak, hogy a tanulási környezetet minden gyermek számára hozzáférhetővé tegyék. Ezek az adaptációk lehetnek fizikaiak, mint például akadálymentesített játszóterek, vagy pedagógiaiak, mint például differenciált tanítási módszerek. Az óvodákban dolgozó pedagógusok és szakemberek együttműködnek annak érdekében, hogy minden gyermek számára megfelelő támogatást nyújtsanak.

Az inkluzív oktatás fontos eleme az együttműködés a szülőkkel. Az ukrán óvodák rendszeresen tartanak konzultációkat és szülői értekezleteket, hogy a szülők tájékozottak legyenek gyermekük fejlődéséről és részt vehessenek az oktatási folyamatban. A szülők bevonása segít abban, hogy a gyermekek otthon is megkapják a szükséges támogatást és bátorítást (Mihajlovics, 2017).

Az inkluzív oktatás sikeres megvalósításához az ukrán óvodákban folyamatos képzésre és szakmai fejlődésre van szükség a pedagógusok és a szakemberek részéről. Az inkluzív nevelés speciális ismereteket és készségeket igényel, amelyek elsajátítása elengedhetetlen ahhoz, hogy a pedagógusok hatékonyan támogathassák az SNI gyermekeket. Az ukrán oktatási rendszer különféle továbbképzési programokat kínál, amelyek célja, hogy a pedagógusok naprakészek legyenek az inkluzív oktatás legújabb módszereivel és technikáival (Poroshenko, 2019).

Az inkluzív oktatás nemcsak az SNI gyermekek számára előnyös, hanem minden gyermek számára gazdagító tapasztalatot nyújt. Az inkluzív környezetben a gyermekek megtanulják értékelni a különbségeket, együttműködni és támogatni egymást. Ez a szemléletmód elősegíti a társadalmi kohéziót és a befogadó közösségek kialakulását.

Az ukrán óvodák az inkluzív oktatás terén számos kihívással szembesülnek, de az elkötelezettség és az együttműködés révén jelentős eredményeket érhetnek el. Az inkluzív nevelés folyamata folyamatos fejlődést és alkalmazkodást igényel, de hosszú távon hozzájárul egy igazságosabb és befogadóbb társadalom kialakításához. Az inkluzív oktatás az ukrán óvodákban alapvető fontosságú a gyermekek teljes körű fejlődése szempontjából. Az inkluzív nevelés nemcsak az SNI gyermekek számára nyújt lehetőségeket, hanem elősegíti minden gyermek számára a befogadó és támogató környezet kialakítását, amely alapvető a sikeres tanulási élményekhez és a társadalmi integrációhoz (Mihajlovics, 2017).

2.3. Óvodapedagógus felkészítése inkluzív oktatásra

Magyarországon a hazai pedagógiai gyakorlat során már évtizedek óta fejtörést okoz a speciális bánásmódot igénylő gyermekek együttes foglalkoztatása, nevelése és tanulása. A jogi környezet gyorsan követte a nyugati minta példáját, ami felkészületlenül és váratlanul a pedagógusokat (Hanák, 2009).

A speciális nevelést igénylő tanulók számára helyet és lehetőséget adnak az intézmények a tanulás és a fejlődés lehetőségeire. A pedagógusoknak az inkluzív oktatásra való felkészítése számos kérdéseket vetett fel, mint például: Milyen tanárokat kell az inkluzív oktatáshoz képezni? Milyen jogokat kell a befogadó pedagógusoknak elvégezni? A pedagógusok sokoldalúsága alatt vajon mit lehet érteni? Illetve követelmény a pedagógusok sokoldalúsága? Leggyakrabban a pedagógusok képzése során kialakulnak bizonyos kérdések, amelyek a szakemberek által vetődnek fel, mint például: sokakat az érdekli, hogy az új kihívások, hogy folyósolják be a pedagógusok szakmai ismereteit, készségeit, attitűdjeit (Barton, 2000).

2003-ban Fisher és munkatársai egy megfigyelést végeztek el nyolc éven keresztül, egy inkluzív általános és középiskolában. Mindkét iskolában sajátos nevelést igénylő gyerekeket tanítottak, de nagyban előfordultak a befogadott tanulók közül akadályozott tanulók is. Az interjúk során az derült ki, hogy legtöbb pedagógust frusztrálja az, hogy az órákon felnőttek is részt vesznek (Fisher, 2003).

A pedagógusok szakmai felkészítésével kapcsolatos lehetőségeknek a folyamata az alapképzéstől a pályakezdésen és a folyamatos szakmai fejlesztéstől egészen a pedagógusképzők szakmai tanulásáig elterjed. Speciális – támogató szervezet, személyzet segíti elő a pedagógusok felkészítését az inkluzív oktatás folyamataira. Az inkluzív oktatáshoz a pedagógusok méltányosságát, illetve a befogadó képességét, és az együttműködési készségeit fejlesztik és készítik fel (De Vroey, Symeonidou, Lecheval,2020).

Fő elvek irányulnak a fejlesztéshez és a felkészítés folyamataihoz:

- A pedagógusok befogadás képessége és a méltányosága a tanulásával kapcsolatban egyértelműen fejleszhető, szakpolitikai jövőkép biztosítása – fontos, hogy minden pedagógus rendelkezzen az inkluzív oktatással és neveléssel kapcsolatosan szakmai tanulási lehetőségekkel, felelősségvállalás érzetével, illetve az együttműködés lehetőségeivel.
- A pedagógusok inkluzív oktatással és neveléssel kapcsolatos felkészítése során biztosítani kell a pedagógusok számára a tanuláshoz az inkluzív oktatás és nevelés elveit és gyakorlatát az alapképzésben, pályakezdőknél és a tapasztalt pedagógusok tanulási folyamatánál is.

Mindennek a felkészítésnek is vannak céljai és folyamatai, amelyek az alábbiak lehetnek:

- Az inkluzív oktatásra és nevelésre való felkészítéshez kapcsolatos célok hozzájárulnak az inkluzív oktatás megértéséhez és megvalósításához: szakképzettségek, kompetenciaterületek, befogadással kapcsolatos pedagógiák, befogadással kapcsolatos beszédek, illetve a pedagógusok szakmailag való tanulás összehangolása
- Az összes tanár, pedagógus támogatásához sokrétűen vannak kialakítva szakmai tanulási lehetőségek, illetve az iskolák és a felsőoktatási intézmények támogatásának a lehetőségei. (Némethné Tóth, 2009).

Az elmúlt évek során 26 országban kezdték meg a pedagógusok felkészítését az inkluzív oktatásra-nevelésre (De Vroey, Symeonidou, Lecheval,2020).

Létrehozta projekteket, amelyek során lehetővé tették a felkészítés megkönnyítését:

- Inkluzív Koragyermekkorai nevelés (Európai Ügynökség, 2017a)
- Az inkluzív oktatásban résztvevő tanulók iskolai sikerességének növelése (Európai Ügynökség, 2017b)
- Az inkluzív iskolai vezetés támogatása (Európai Ügynökség, 2019c)
- Az iskolai kudarc megelőzése (Európai Ügynökség, 2019d).

A pedagógusok képzése és felkészítése az inkluzív oktatásra kulcsfontosságú, hogy hatékonyan támogassák a különböző képességekkel és szükségletekkel rendelkező tanulókat. Magyarországon az inkluzív oktatásra való felkészülés több szintű és különféle módszereket alkalmaznak a pedagógusok számára (Ivánka (Kacsó),2022).

Alapképzés során a pedagógusképző intézményekben a hallgatók speciális tantárgyakat tanulnak, amelyek az inkluzív oktatás alapelveit és módszereit tárgyalják. Ezek a tantárgyak magukban foglalják a gyógypedagógia, a pszichológia, és az oktatáselmélet különböző aspektusait. Az alapképzés során a pedagógus hallgatók gyakorlati tapasztalatokat szereznek inkluzív osztályokban, ahol megtanulják, hogyan kell különböző képességű tanulókkal dolgozni.

A már gyakorló pedagógusok számára rendszeres továbbképzéseket szerveznek, amelyek célja az inkluzív oktatás módszereinek és technikáinak frissítése és bővítése. *Mesterkurzusok és a szakmai műhelyek programjai* alatt, azokat a programokat lehet érteni, amelyek mélyebb ismereteket nyújtanak specifikus témákban, például az autizmus spektrum zavarról, a tanulási nehézségekről vagy a magatartási problémákról (Némethné Tóth, 2009).

Az iskolákban gyakran kijelölnek *mentorokat*, akik segítik az új pedagógusokat az inkluzív módszerek alkalmazásában. Ezek a mentorok gyakran tapasztalt pedagógusok vagy speciális szakemberek. A pedagógusok rendszeres konzultációs lehetőségeket kapnak, hogy megvitassák a nehézségeket és megoldásokat találjanak az inkluzív oktatás kihívásaira.

Az inkluzív oktatás hatékony megvalósításához fontos, hogy a pedagógusok együttműködjenek más szakemberekkel, például pszichológusokkal, logopédusokkal, gyógypedagógusokkal és szociális munkásokkal.

Az iskolákban gyakran alkalmazzák a *team-teaching módszert*, ami a csapatban való tanulás lehetőségét jelenti.

A team-teaching módszer során több pedagógus együtt dolgozik egy osztályban, hogy biztosítsák a differenciált és személyre szabott oktatást.

Digitális és online képzéseket is hajtanak végre a pedagógusok felkészítésében:

A pedagógusok számára elérhetők online tanfolyamok és képzések, amelyek rugalmas időbeosztást tesznek lehetővé, és a legújabb oktatási technikákat és módszereket mutatják be.

A webináriumok és a workshopok alatt azt lehet érteni, hogy mind ezek az események is lehetőséget adnak a pedagógusoknak, hogy virtuálisan részt vegyenek képzéseken, és kapcsolatba lépjenek más szakemberekkel (Némethné Tóth, 2009).

Képzési programok során:

A pedagógusok számára elérhetők posztgraduális programok, például speciális pedagógia vagy inkluzív oktatás témakörében, amelyek mélyebb szakmai ismereteket nyújtanak. Rövidebb *képzési programok és tanúsítványok* is rendelkezésre állnak, amelyek specifikus témákra fókuszálnak, például viselkedéskezelésre vagy specifikus tanulási nehézségekre.

Sok iskola *belső képzési programokat* is szervez, amelyek az adott intézmény specifikus igényeire szabottak. Ezek a programok lehetnek rövidebb műhelymunkák vagy hosszabb távú képzési projektek (Némethné Tóth, 2009).

A pedagógusok inkluzív oktatásra való felkészítése komplex és többrétegű folyamat, amely különböző szinteken és formákban valósul meg. A cél, hogy a pedagógusok megfelelően felkészültek legyenek minden gyermek egyéni szükségleteinek kielégítésére, és támogassák őket a sikeres tanulásban és fejlődésben (Ivánka (Kacsó),2022).

2.4. Magyarország és Ukrajna kompetenciái az inkluzív oktatásban

Magyarország az inkluzív oktatás terén számos kompetenciával rendelkezik, amelyek segítik a sajátos nevelési igényű és a hátrányos helyzetű gyermekek beilleszkedését és oktatását. Az inkluzív oktatás célja, hogy minden gyermek számára biztosítsa a megfelelő oktatási környezetet, függetlenül annak képességeitől vagy származásától.

Magyarország főbb kompetenciái az inkluzív oktatás terén:

Magyarországon a *közoktatási törvény* és az *esélyegyenlőségi törvény* biztosítja az inkluzív oktatás alapját. Ezek a jogszabályok garantálják az SNI és hátrányos helyzetű gyermekek oktatáshoz való jogát. *Intézményi támogatás* során az oktatási intézmények kötelesek alkalmazkodni a különleges igényű gyermekek szükségleteihez. Magában foglalja a megfelelő infrastruktúra, szakmai támogatás és személyi feltételek biztosítását (Némethné Tóth, 2009).

A *pedagógusok képzése* során nagy hangsúlyt fektetnek a differenciált oktatási módszerek elsajátítására, amelyek lehetővé teszik a tanárok számára, hogy különböző képességű gyermekekkel egy időben, de eltérő módon foglalkozzanak. Az SNI gyermekek számára *egyéni fejlesztési tervet* készítenek, amely figyelembe veszi a gyermek egyéni szükségleteit és fejlődési ütemét. Az iskolákban és óvodákban elérhetők a *logopédusok, pszichológusok és gyógypedagógusok* szolgáltatásai, akik szakmai segítséget nyújtanak a gyermekek fejlődéséhez. A *korai fejlesztő programok* célja, hogy már az óvodás korban felismerjék és támogassák a különleges igényű gyermekeket (Vargáné, 2006).

Az inkluzív oktatás sikeressége érdekében *fontos a szülők bevonása* a gyermekek oktatásába és fejlesztésébe. Az iskolák rendszeres tájékoztatást és konzultációt biztosítanak a szülők számára.

Az iskolák *közösségi programokat és eseményeket* szerveznek, amelyek célja az elfogadás és a közösségi érzés erősítése. Az inkluzív oktatás hatékony megvalósítása érdekében folyamatosan *képzik a pedagógusokat* az új módszerek és technikák elsajátítására. Magyarországon az oktatási intézmények rendszeresen szerveznek *szakmai műhelyeket és konferenciákat*, amelyek lehetőséget biztosítanak a tapasztalatcserére és az új ismeretek elsajátítására. Magyarországon több kutatási projekt is zajlik az inkluzív oktatás terén, amelyek célja a legjobb gyakorlatok azonosítása és a pedagógiai módszerek fejlesztése. Az oktatási intézmények folyamatosan keresik az innovatív megoldásokat az inkluzív oktatás előmozdítása érdekében, beleértve a digitális eszközök és platformok használatát is (Vargáné, 2006).

Magyarország jelentős lépéseket tett az inkluzív oktatás terén, biztosítva a szükséges jogi, pedagógiai és intézményi kereteket a különleges nevelési igényű gyermekek befogadására és támogatására. Az inkluzív oktatás célja, hogy minden gyermek számára lehetőséget biztosítson a teljes körű fejlődésre és az oktatási rendszerben való sikeres részvételre.

Ukrajna főbb kompetenciái az inkluzív oktatásban:

Ukrajna az elmúlt években jelentős lépéseket tett az inkluzív oktatás terén, hogy biztosítsa a különböző képességekkel és szükségletekkel rendelkező gyermekek számára az egyenlő hozzáférést az oktatáshoz. Jogszabályi és politikai keretek alatt törvények és rendeletek alakultak ki, amelyek az inkluzív oktatás jogi alapjait vonják le: az Ukrajnai Alkotmány, az „*Oktatási Törvény*” és a „*Különleges Oktatási Igényű Gyermekek Jogairól szóló Törvény*”. Ezek a jogszabályok garantálják a speciális nevelési igényű gyermekek jogait és előírják az inkluzív oktatás kötelezettségét. *Nemzeti Stratégiák létrehozása során* az inkluzív oktatás fejlesztésére vonatkozóan, mind ezek meghatározzák az inklúzió alapelveit és célkitűzéseit, biztosítva a szükséges forrásokat és támogatást (Poroshenko, 2019).

Ukrajnában *ismert a tanárképzés és szakmai fejlődések* lehetőségei, mind ezek alatt az inkluzív oktatásban dolgozó pedagógusok számára speciális képzési programokat fejlesztettek ki, amelyek tartalmazzák a speciális pedagógia, a differenciált oktatás és a befogadó gyakorlatok módszertanát. Rendszeres *továbbképzések és workshopok* biztosítják, hogy a pedagógusok naprakész ismeretekkel és készségekkel rendelkezzenek az inkluzív oktatás terén.

Ukrajnában lehetőség adatott az oktatási intézmények fejlesztésére, amely során kialakultak és fejlődtek inkluzív iskolák és osztályok. Az ország számos iskolájában és óvodájában alakítottak ki inkluzív osztályokat, ahol a speciális nevelési igényű gyermekek együtt tanulhatnak társaikkal.

Az oktatási intézmények fejlesztik a szükséges infrastruktúrát, beleértve az akadálymentesítést, speciális tananyagokat és eszközöket, valamint támogató szolgáltatásokat, mint például logopédusok, pszichológusok és gyógypedagógusok bevonása.

A szülőket aktívan bevonják az inkluzív oktatási folyamatba, biztosítva számukra a szükséges információkat és támogatást, hogy együttműködhessenek az iskolával és támogassák gyermekeiket.

Kampányok és programok segítenek növelni a közösségi tudatosságot és elfogadást a különböző képességű gyermekek iránt, elősegítve a befogadó szemlélet kialakulását.

Az inkluzív oktatás terén végzett kutatások segítenek azonosítani a legjobb gyakorlatokat és módszereket, valamint felmérni az inklúzió hatékonyságát és kihívásait.

Az új oktatási technológiák és innovációk integrálása hozzájárul az inkluzív oktatás fejlesztéséhez, lehetővé téve a digitális eszközök és platformok használatát a tanulás támogatására. Inkluzív oktatásban részt vevő *szakemberek közötti együttműködés* biztosítja a gyermekek holisztikus támogatását. Magában foglalja a tanárok, logopédusok, pszichológusok, szociális munkások és más szakemberek koordinált munkáját. Oktatási rendszer különféle *speciális szolgáltatásokat* kínál a gyermekek és családjaik számára, beleértve a tanácsadást, a terápiás beavatkozásokat és a rehabilitációs programokat (Poroshenko, 2019).

Ukrajna elkötelezett az inkluzív oktatás fejlesztése mellett, és számos intézkedést hozott annak érdekében, hogy biztosítsa minden gyermek számára az egyenlő esélyeket az oktatásban. Az ország előre lépései az inkluzív oktatás terén a jogszabályi keretek megerősítésére, a pedagógusok képzésére, az oktatási intézmények fejlesztésére, a szülők és közösségek bevonására, valamint a támogató rendszerek és szolgáltatások kialakítására összpontosítanak. Ezek az intézkedések hozzájárulnak ahhoz, hogy Ukrajna inkluzív oktatási rendszere egyre hatékonyabbá és befogadóbbá váljon (Poroshenko, 2019).

III. FEJEZET.

KUTATÁS. A BEFOGADÓ SZEMLÉLET FELMÉRÉSE ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK KÖRÉBEN

Az oktatási, tanulási folyamatok egyik legmeghatározóbb része lett az inkluzív oktatás. Inkluzív oktatás a sajátos nevelést igénylő, és a hátrányos helyzetű, gyerekekre fekteti a hangsúlyt. Manapság az inkluzív oktatás lehetőséget ad arra, hogy a sajátos nevelést igénylő, hátrányos helyzetű gyermekek is oktatásban, tanításban, nevelésben és folyamatos fejlesztésben is részesülhessenek

Szakedolgozatom harmadik fejezetében a kutatásom folyamatát, menetét írtam le.

A kutatásomban felmértem a Kárpátalján (Ukrajna) azon belül Beregszász városában található főiskolán és szakképzési intézetben óvodapedagógia szakon tanuló hallgatók körében az inkluzív oktatással kapcsolatos ismeretségeket, és a hallgatók véleményeit. A kutatásomat kérdőíves módszerrel végeztem el.

Hipotézisem céljaként azt tűztem ki, hogy megfigyeljem, illetve felmérjem, hogy az óvodapedagógus hallgatók, a kitöltők hogyan vélekednek a befogadásról, az inkluzív oktatásról.

A kérdőívet összesen 40. hallgató töltötte ki, akik óvodapedagógia szakon tanulnak. A hallgatók többsége a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Szakképzési Gimnáziumában, intézetében tanul jelenleg.

A kutatás folyamata anoním módon ment végbe. A hipotéziseim bizonyítására kérdőíves módszerű elemzést vezettem fel, illetve a megkapott eredményeket összegeztem.

3.1. A kutatás menete

Szakedolgozatom megírása során a harmadik fejezetre tértem át, ahol a kutatást írtam meg. Alapvető módszerként vettem a kutatásom során a kérdőíves módszert. A kérdőív kitöltésének a folyamata anonim módon zajlott le.

A kutatásomhoz hipotézist állítottam fel. A hipotézisem céljából azt tűztem ki, hogy megfigyeljem, illetve felmérjem, hogy az óvodapedagógus hallgatók, a kitöltők hogyan vélekednek a befogadásról, az inkluzív oktatásról. A kutatásomhoz 2024.május 1-én küldtem ki a kérdőíveket a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Szakképzési Gimnáziumában Óvodapedagógus szakon tanuló hallgatóknak a körében.

A válaszokra 2024. május 20-ig vártam. A kérdőívet 40 hallgató töltötte ki. A kérdőív első kérdésétől a nyolcadik kérdésig alapvető kérdéseket tettem fel, ami a kitöltővel kapcsolatos. A kérdőív kilencedik kérdésétől egészen a huszon hatodik kérdésig a befogadás szemléletével kapcsolatosan tettem fel kérdéseket. A kapott válaszokat összegyűjtöttem és diagram ábrázolásokba szerkesztettem össze, és a kapott eredményeket pedig összegeztem.

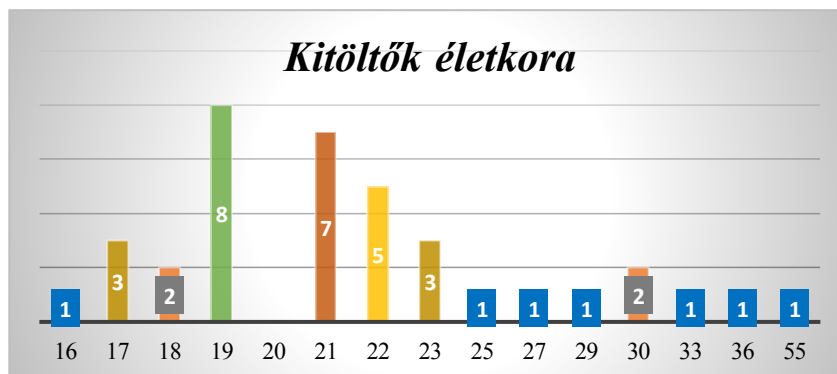
3.2. A kutatás eredményei

A kérdőív első kérdésében a kitöltő nemét kérdeztem meg. A kapott válaszok alapján a kitöltő többsége leginkább nő nemű.

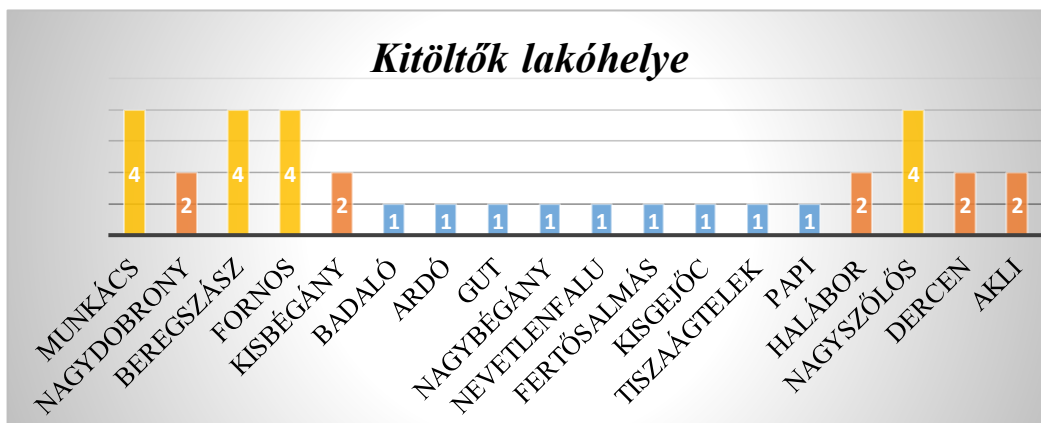
1.sz. diagram: Kitöltők neme

A kérdőív második kérdésében a kitöltő életkorát kérdeztem meg. A kapott válaszok alapján leginkább fiatalok voltak a válaszadók.

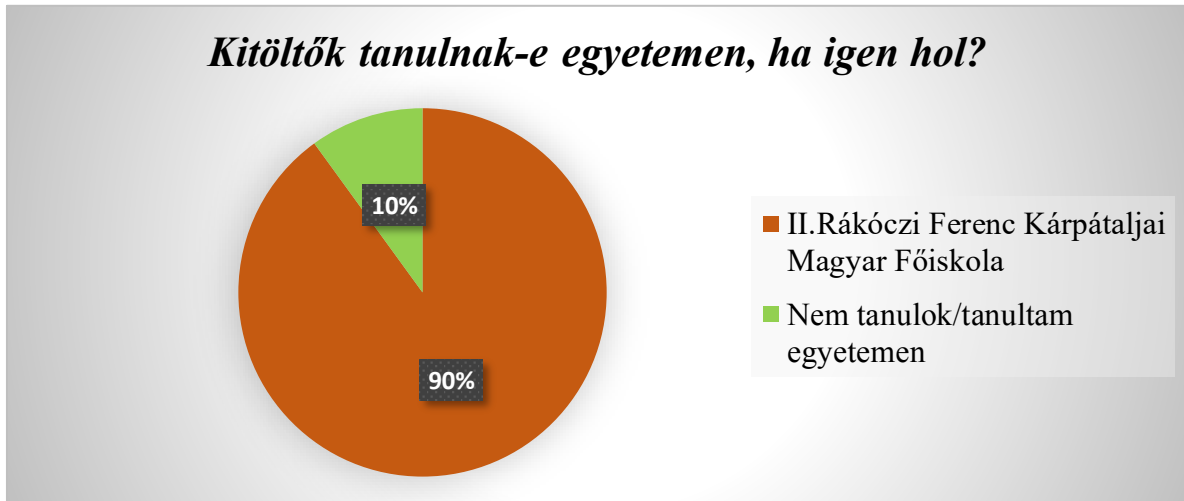
2.sz. diagram: Kitöltők életkora

A kérdőív harmadik kérdésében a kitöltő lakóhelye érdekelt engem. A kitöltők többsége Kárpátaljáról származik, az alábbi városokból és falvakból: Fornos, Beregszász, Munkács, Nagyszőlős, Péterfalva.

3.sz. diagram: Kitöltők lakóhelye

A kérdőív negyedik kérdésében a kitöltőktől azt kérdeztem meg, hogy tanul-e egyetemen, és ha igen, akkor melyiken? – A kapott válaszok alapján a kitöltők többsége a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán tanul, ami Kárpátalján, Beregszászban található meg.

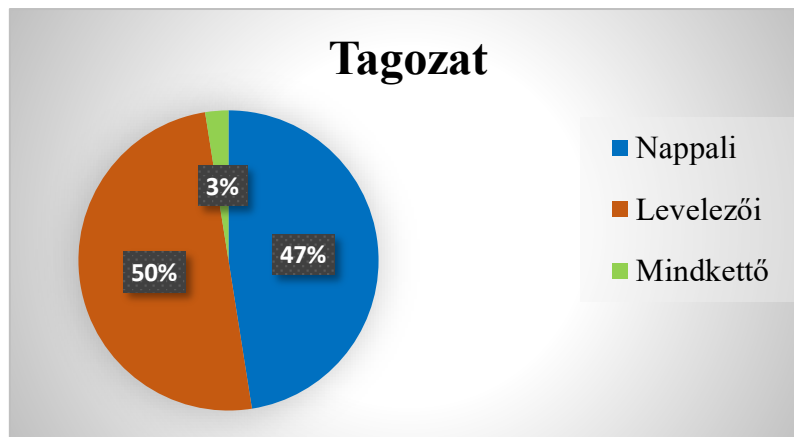
4.sz. diagram: Kitöltők tanulnak-e egyetemen, ha igen hol?

A kérdőív ötödik kérdésében a kitöltőktől arra a kérdésre kaphattam választ, hogy milyen szintű képzésben tanul az egyetemen. A kitöltők leginkább magiszteri és alapképzésben tanulnak.

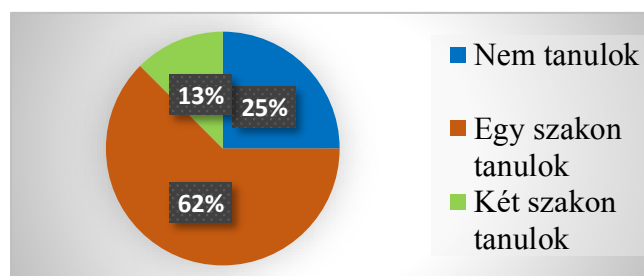
5.sz. diagram: Kitöltők képzési szintje az egyetemen

A hatodik számú kérdésben az érdekelt engem, hogy a kitöltők milyen tagozaton tanulnak az egyetemen. A kitöltők többsége leginkább nappali és levelezői tagozaton tanulnak, de akadtak olyanok, akik mindkettő tagozaton tanulnak.

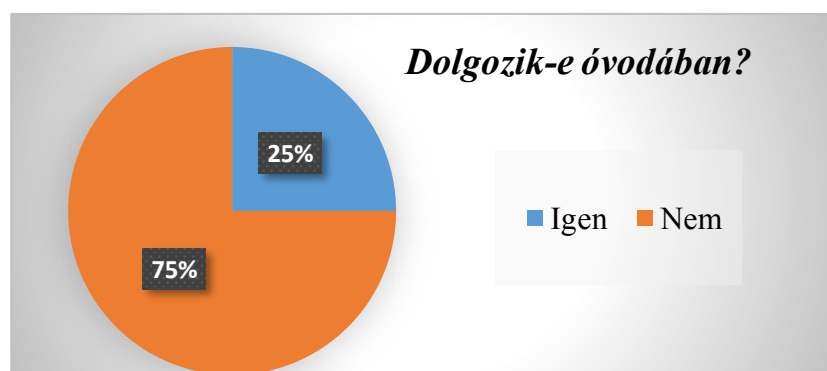
6.sz. diagram: Kitöltők tagozata az egyetemen

A hetedik számú kérdésben a kitöltőket arról kérdeztem meg, hogy amennyiben két szakon tanulnak, melyik a második szakjuk? – A kitöltők közül sokan inkább egy szakon tanulnak, de akartak olyan kitöltők is, akik két szakon tanulnak, illetve nem tanulnak egyetlen egy szakon sem.

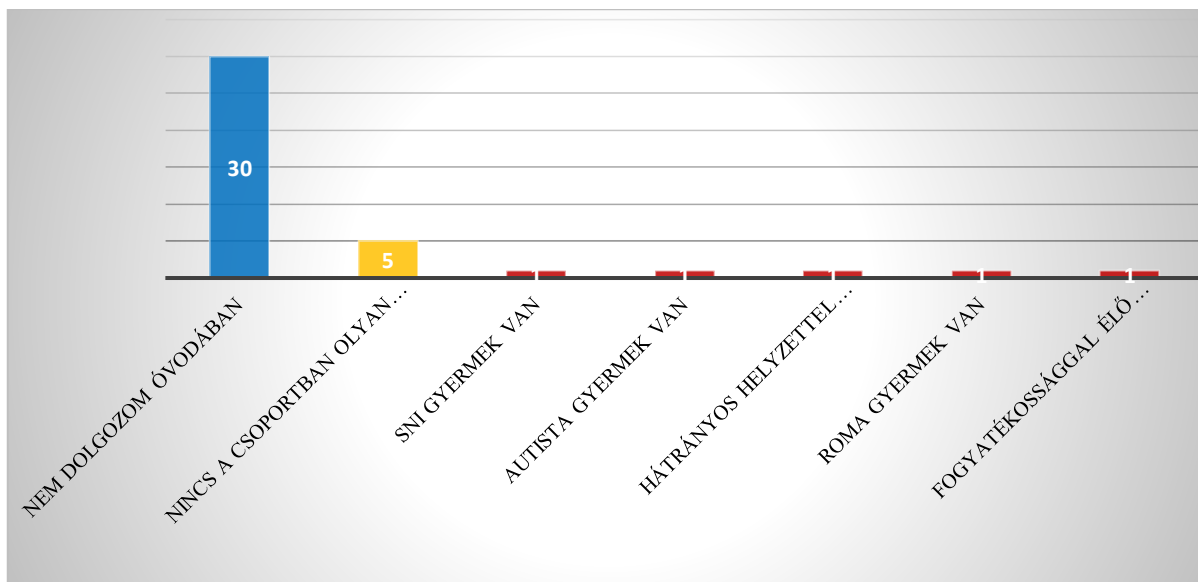
7.sz. diagram: Kitöltők tanulása egy vagy kettő szakon

A nyolcadik kérdésben arra a kérdésre kaptam választ, hogy a kitöltők dolgoznak-e óvodában tanulás mellett. A kitöltők többsége a „Nem” választ jelölte meg, de akadtak egy páran, akik az „Igen” választ jelölték meg.

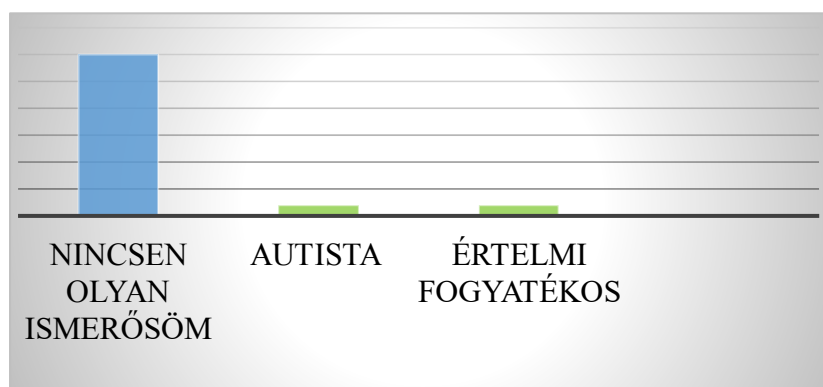
8.sz. diagram: A kitöltő dolgozik-e óvodában?

A kérdőív kilencedik kérdésében az érdekelt engem, hogy a kitöltők közül, akik óvodában dolgoznak, van-e a csoportjukban fogyatékkal vagy SNI (sajátos nevelést igénylő), vagy hátrányos helyzetben élő gyermek? és ha van, milyen gyermek van ott? – A kapott és begyűjtött válaszokat megfigyelve a kitöltők többsége nem dolgozik óvodában. Viszont akadtak, akik dolgoznak és ott vannak SNI, Hátrányos helyzettel rendelkező, Autista, roma és fogyatékos gyerekek az óvodában.

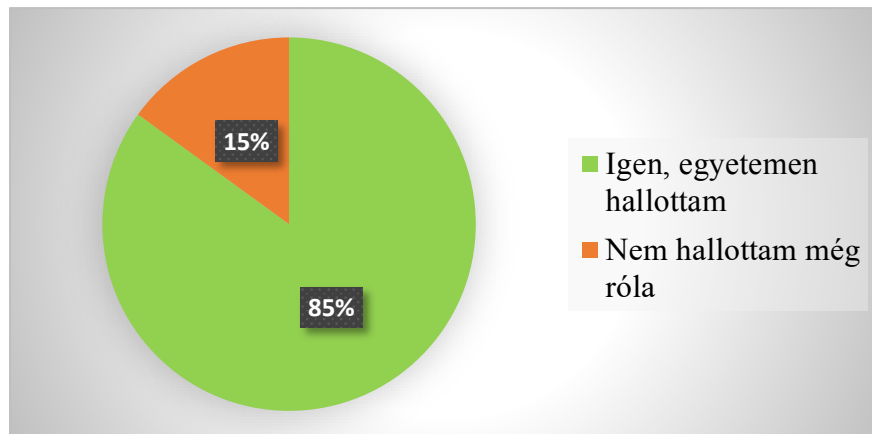
9. sz. diagram: van-e a csoportjukban fogyatékkal vagy SNI (sajátos nevelést igénylő), vagy hátrányos helyzetben élő gyermek? és ha van, milyen gyermek van ott?

A tizedik kérdésben azokat a kitöltőket kérdeztem meg, akik nem dolgoznak, hogy ismernek-e a rokonságukban vagy az ismerős körükben olyan embert vagy gyermeket, aki fogyatékkal él? – A kapott válaszok alapján kiderült, hogy csak 4 kitöltőnek van olyan ismerőse vagy rokona, aki fogyatékkal él.

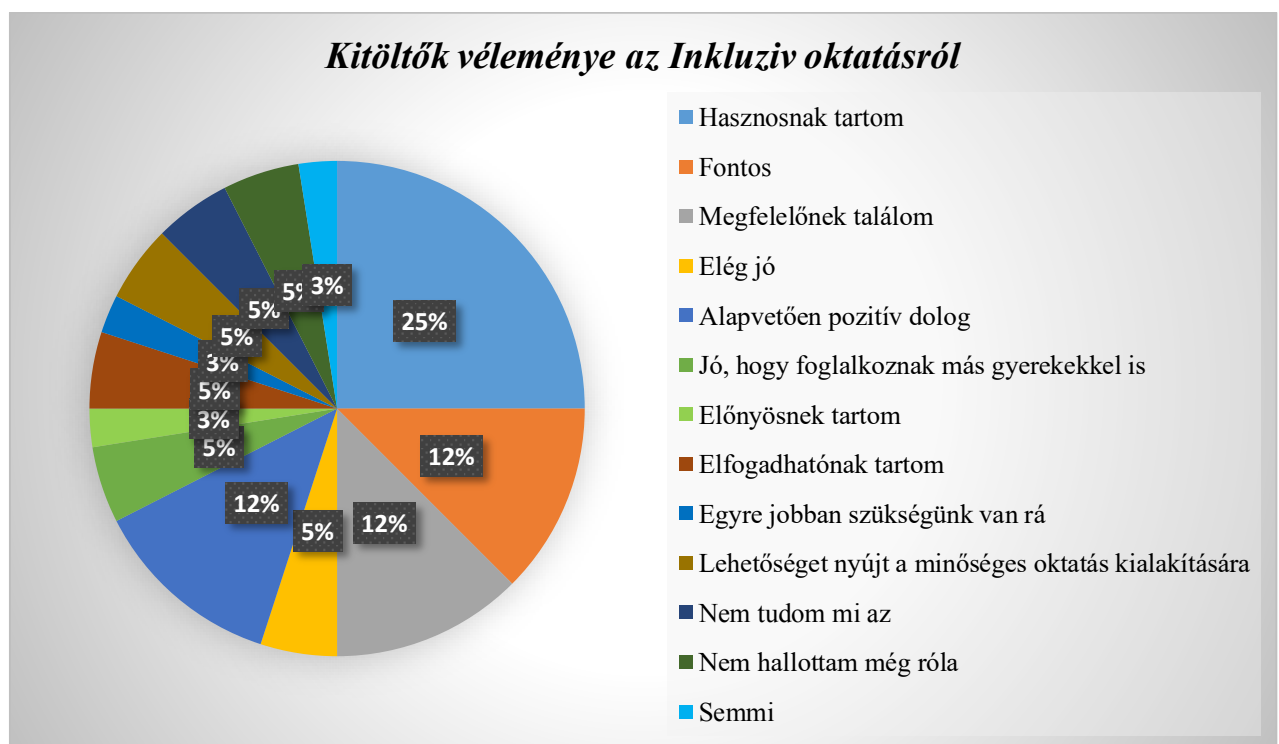

10.sz. diagram: A kitöltők közül, akik nem dolgoznak, hogy ismernek-e a rokonságukban vagy az ismerős körükben olyan embert vagy gyermeket, aki fogyatékkal él?

A kérdőív tizenegyedik kérdésében az érdekelt engem, hogy a kitöltők hallottak-e már az Inkluzív oktatás fogalmáról, és ha igen, akkor azt hol? – A kitöltők többsége leginkább már hallott a fogalomról és az egyetemen belül hallották, de akadtak páran, akik még nem hallottak róla.

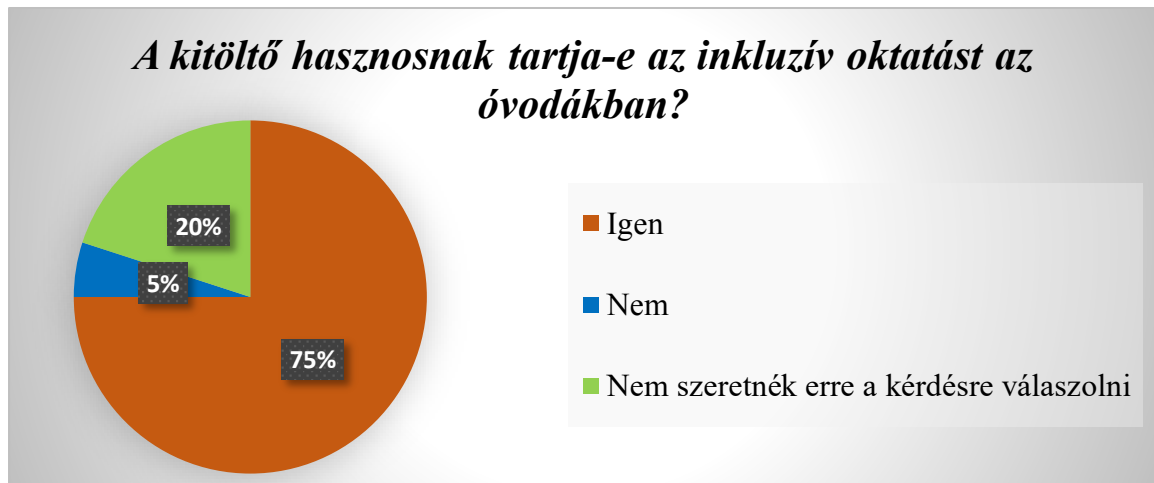

11.sz. diagram: A kitöltők hallottak-e már az Inkluzív oktatás fogalmáról, ha igen akkor hol?
A tizenkettedik kérdésben felmértem a kitöltők véleményét az inkluzív oktatással kapcsolatban. Leginkább a kitöltők java része pozitívan áll a fogalomhoz, ezek a válaszok születtek kördiagramba szerkesztve: „Egyre jobban szükségünk van rá, hasznosnak tartom, fontosnak tartom”.

12.sz. diagram: Kitöltők véleménye az Inkluzív oktatásról

A tizenharmadik kérdésben a kitöltőket arról kérdeztem meg, hogy hasznosnak találja-e az inkluzív oktatást az óvodákban? – A kitöltők „Igen” választ jelölték meg a legtöbben, de akadtak, akik a „Nem szeretnék válaszolni erre a kérdésre” opciót jelölték meg.

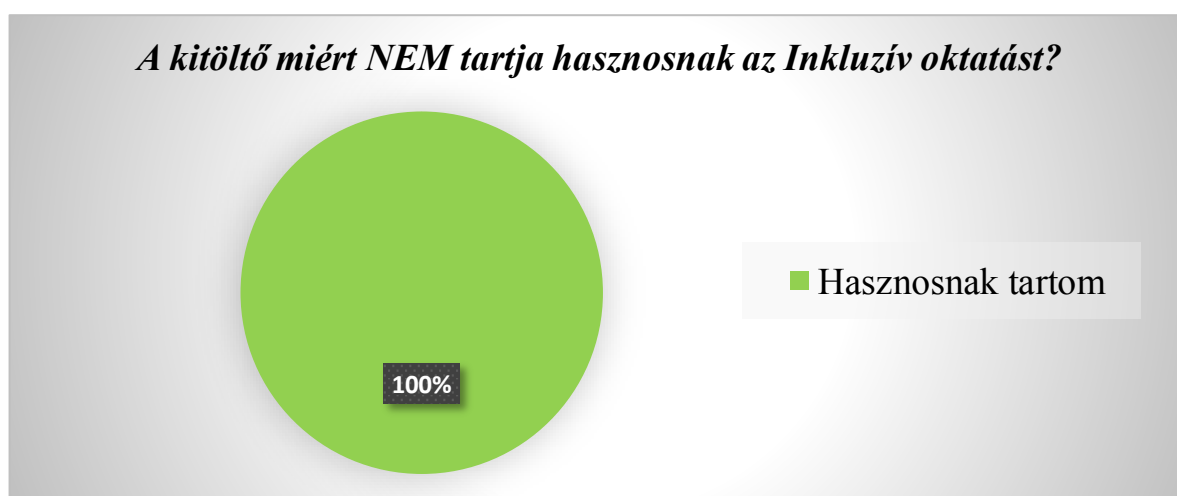
13.sz. diagram: A kitöltő hasznosnak tartja-e az inkluzív oktatást az óvodákban?

A tizennegyedik kérdésben arra voltam kíváncsi, hogy a kitöltők miért tartják hasznosnak az inkluzív oktatást az óvodákban? Az alábbi válaszok alakultak ki: (14.sz.diagram):

- Már óvodáskortól kilehet alakítani a gyerekekben a befogadás és az elfogadás szemléletét.
- Ez által az SNI gyerekek, nincsenek kirekesztve, segíti a beilleszkedésüket a társadalomba.
- Mert fejlődésre ösztönöz. Azért, mert így a gyerekek fejlődhetnek, könnyebben el tudják fogadni a másságot és annak a gyermeknek is könnyebb aki különbözik, mivel egy elfogadó környezetben van, így sokkal egészségesebb lesz a lelki világa is.
- Azért tartom hasznosnak az inkluzív oktatást az óvodákban, mert így a különleges bánásmódot igénylő gyermekek ezáltal jobban fejlődhetnek.
- Mert hozzájárul ahhoz, hogy a gyerekek empátikusabbak, toleránsabbak és jobban felkészültek legyenek a társadalmi együttélésre. Mert fontos minél hamarabb foglalkozni az ilyen gyerekekkel.
- Az inkluzív oktatást az óvodákban azért tartom hasznosnak, mert segíti a gyermekek korai szocializációját és elfogadását, fejleszti empátiájukat és társas készségeiket, valamint elősegíti a különböző képességű gyermekek közötti együttműködést és megértést.

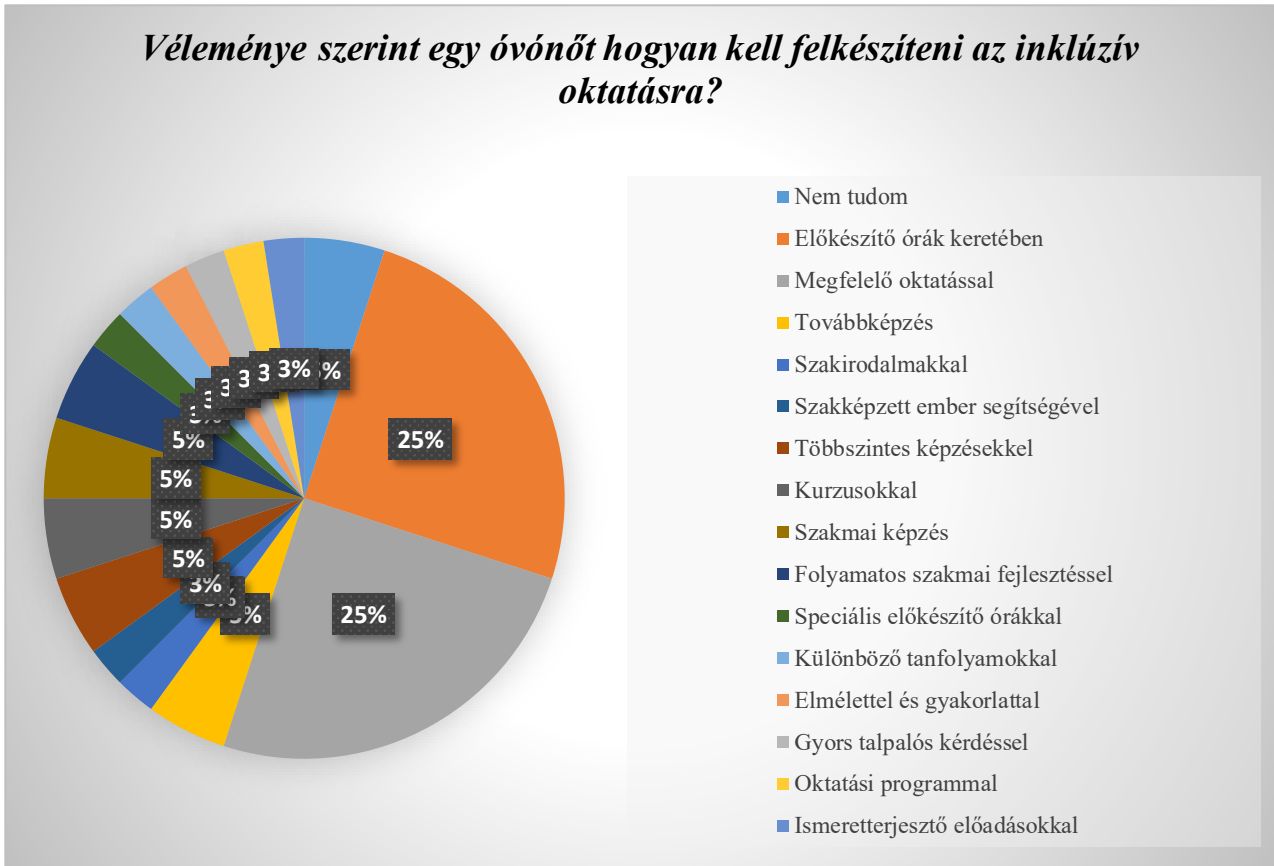
- Mert fontosnak tartom hogy a gyerekek már óvodáskortól elfogadóak legyenek a társaikkal.
- Azért tartom hasznosnak mert az óvodák célja, hogy az egyéni differenciálás, fejlesztés mentén úgy alakítsák a nevelési, tanulási környezetet, hogy az megfeleljen a gyerekek sokféleségének.
- Mivel minden gyereknek lehetősége van arra, hogy fejlődjön, közösség által szocializálódjon.
- Szerintem fontos hogy a gyerekek befogadóak legyenek, és együtt fejlődjenek a "különleges" társaikkal.
- Mivel a gyermekek kiskortól megtanulják az elfogadást és a toleranciát.
- Mert ugyan annyi joga van a beteg gyermeknek, mint az egészségesnek.
- Mert az inkluzív oktatás során akár egy fogyatékos gyerek vagy egy sni gyerek is fejlődik, alkalmazkodik a környezetéhez és a társaságához, új ismereteket tanul meg.

A tizenötödik kérdésben felmértem a kitöltők véleményeit, hogy miért nem tartásuk hasznosnak az Inkluzív oktatást. A kitöltők közül szinte mindenki hasznosnak tartta.

15.sz. diagram: A kitöltő miért NEM tartja hasznosnak az Inkluzív oktatást?

A kérdőív tizenhatodik kérdésében a kitöltőktől azt kérdeztem meg, hogy a véleményük szerint, hogyan kell egy óvónőt felkészíteni az inkluzív oktatásra? – A kapott válaszokat összegyűjtöttem és kördiagram által ábrázoltam fel:

16.sz. diagram: Véleménye szerint egy óvónőt hogyan kell felkészíteni az inkluzív oktatásra?

A kérdőív tizenhetedik kérdésében a kitöltőt megkértem arra, hogy írjon véleményt a sajátos nevelést igénylő gyerekekről. A kapott válaszokat kördiagrammal ábrázoltam:

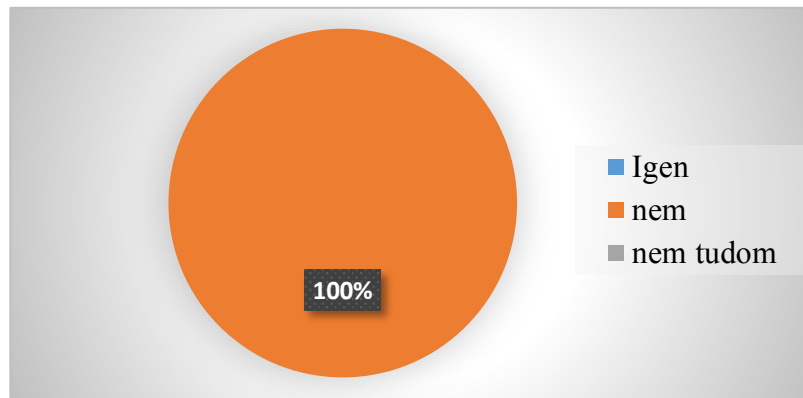
17.sz. diagram: Kitöltők véleménye a sajátos nevelést igénylő gyerekekről

A kérdőív tizennyolcadik kérdésében a kitöltők kifejtették a véleményeiket a hátrányos helyzetű gyerekekről.

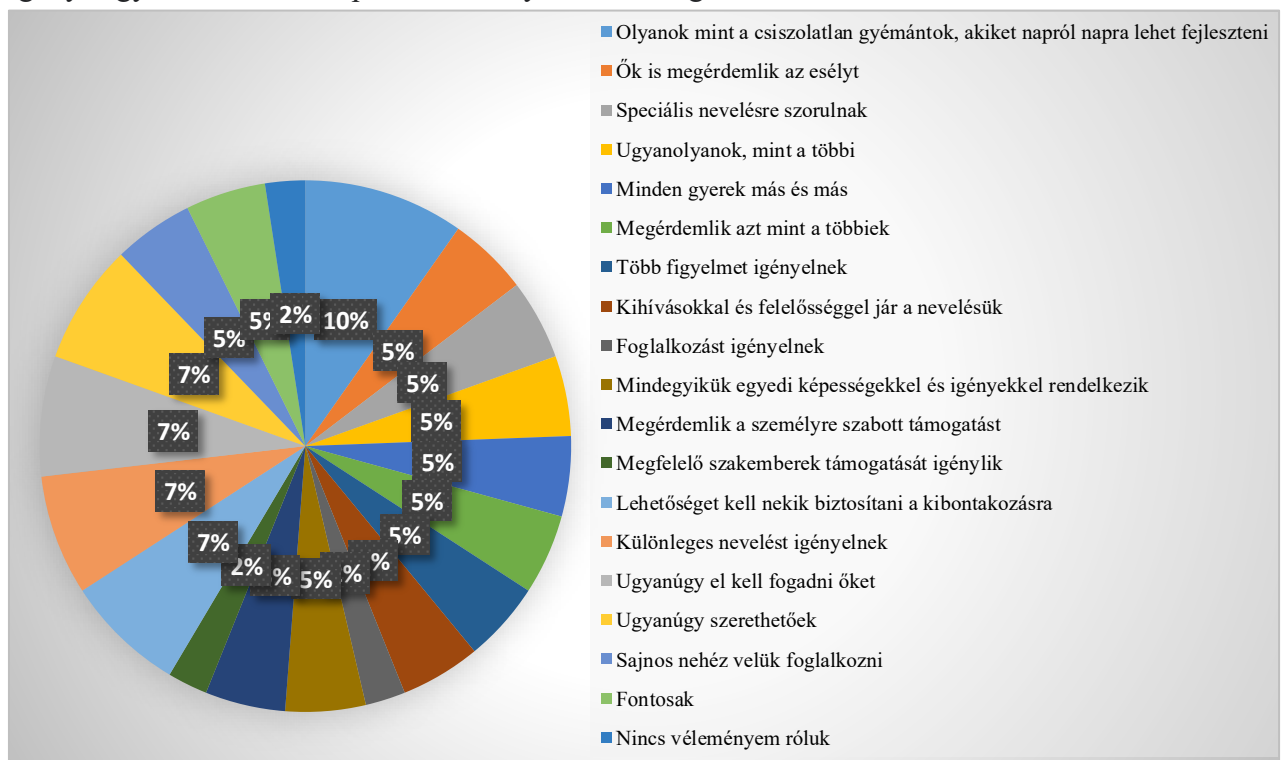
18.sz. diagram: Kitöltők véleménye a hátrányos helyzetű gyerekekről

A tizenkilencedik kérdésben a kitöltőknek válaszadási opciók megadása által a következő kérdésre kellett választ adniuk: Munkája során, ha foglalkoznia kellene roma gyerekekkel, vagy sajátos nevelést igényű gyerekekkel, akkor ez elijesztené a választott pályájától? Ha igen, akkor miért? – a kitöltők többsége nem ijedne meg, ha „más” gyerekekkel kellene foglalkozniuk.

19.sz. diagram: Munkája során, ha foglalkoznia kellene roma gyerekekkel, vagy sajátos nevelést igényű gyerekekkel, akkor ez elijesztené a választott pályájától? Ha igen, akkor miért?

A kérdőív huszadik kérdésében a kitöltők kifejthették a véleményüket a speciális nevelést igénylő gyerekekről. A kapott eredményeket kördiagram által ábrázoltam:

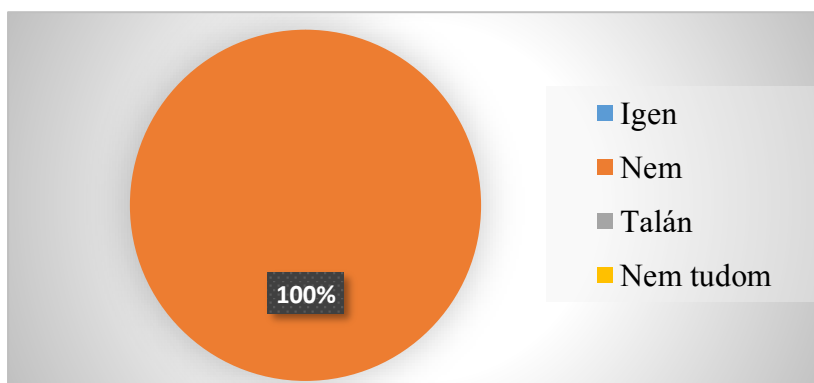
20.sz. diagram: Kitöltők véleménye a speciális nevelést igénylő gyerekekről

A kérdőív huszonegyedik kérdésében a kitöltők arra a kérdésre válaszoltak, hogy Szerintük a speciális nevelési igényű (fogyatékos, halmozottan fogyatékos, hátrányos helyzetben élő) gyermek szegregáltan (elkülönítve), vagy inkluzív (együtt) keretek között kell részt vegyen az oktatásban? – A kitöltők közül 10-en az „inkluzív keretek között” opciót választotta, 10-en a „szegregált keretek között” opciót választotta, és 10-en az „Is-is” opciót választotta.

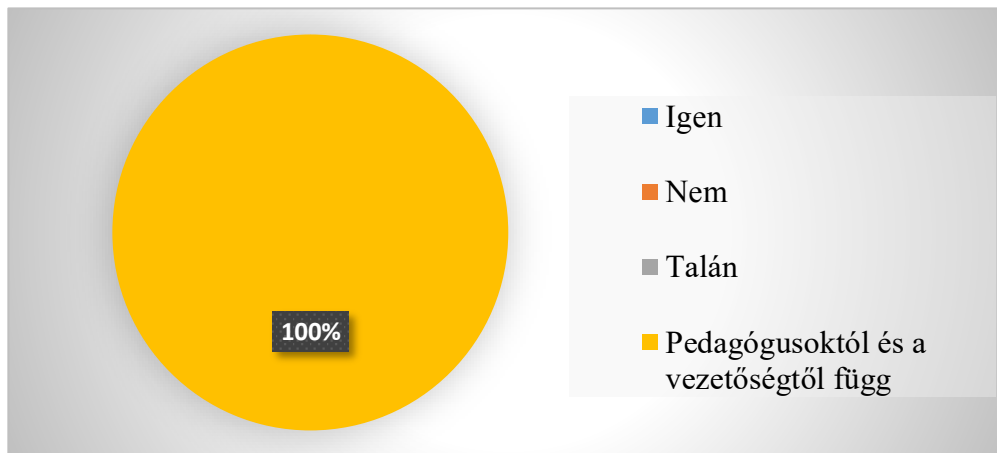
21.sz. diagram: A kitöltő szerint a speciális nevelést igénylő gyermek szegregáltan vagy inkluzív keretek között kell részt vennie az oktatásban?

A kérdőív huszonkettedik kérdésében a kitöltőtől azt kérdeztem meg, hogy a munkája során, ha foglalkoznia kellene speciális nevelést igénylő gyerekekkel, akkor ez elijesztené a választott pályától? – A kitöltők többsége a „Nem” választ jelölte meg.

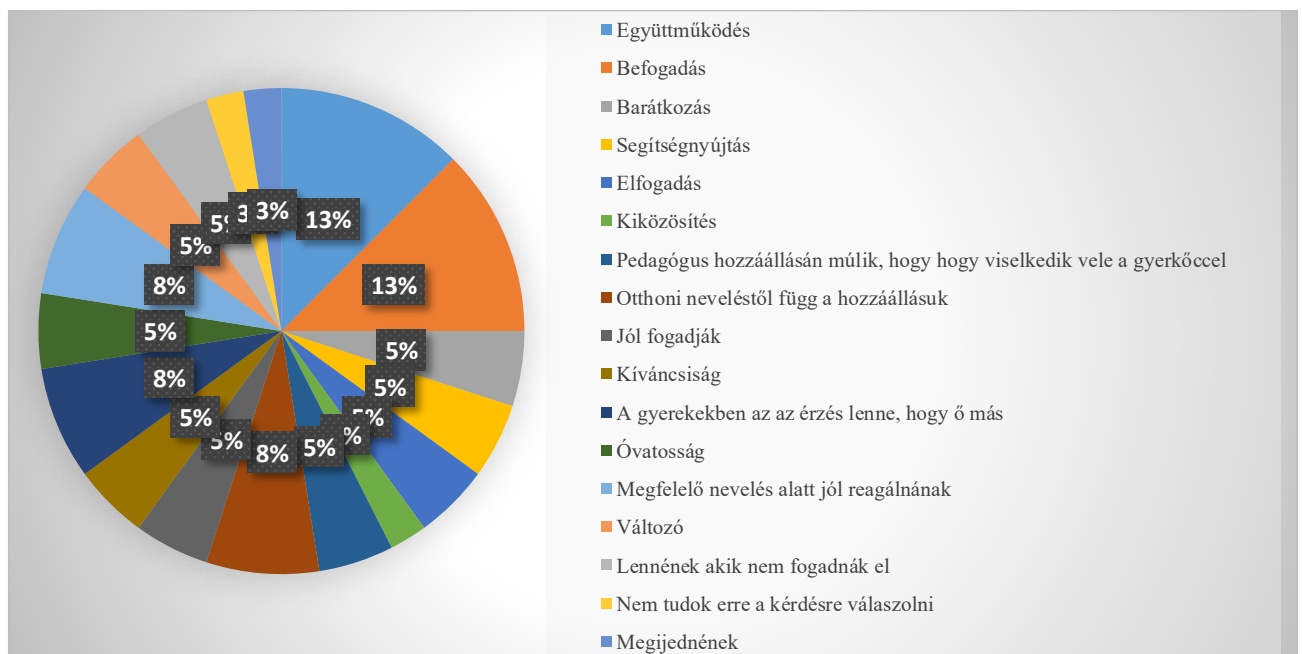
22.sz. diagram: A kitöltő a munkája során, ha foglalkoznia kellene speciális nevelést igénylő gyerekekkel, akkor ez elijesztené a választott pályától?

A kérdőív huszonharmadik kérdésében a kitöltőktől azt kérdeztem meg, hogy szerintük az óvodákban szívesen fogadnak-e minden gyereket az óvodapedagógusok. A kitöltők közül mindenki azt a választ adta, hogy „Pedagógustól és a vezetőségtől függ”.

23.sz. diagram: Kitöltők véleménye arról, hogy az óvodákban szívesen fogadnak-e minden gyereket az óvodapedagógusok

A huszonnegyedik kérdésben a kitöltőknek véleményt kellett adniuk arról, hogy szerintük a gyerekek, hogyan viszonyulnának a különleges bánásmódot igénylő gyerekekkel? (Az SNI gyerekek, fogyatékkal élő gyerekek, hátrányos helyzetű gyerekek, speciális nevelést igényű gyerekek) – A kitöltők válaszait kördiagramba gyűjtöttem össze:

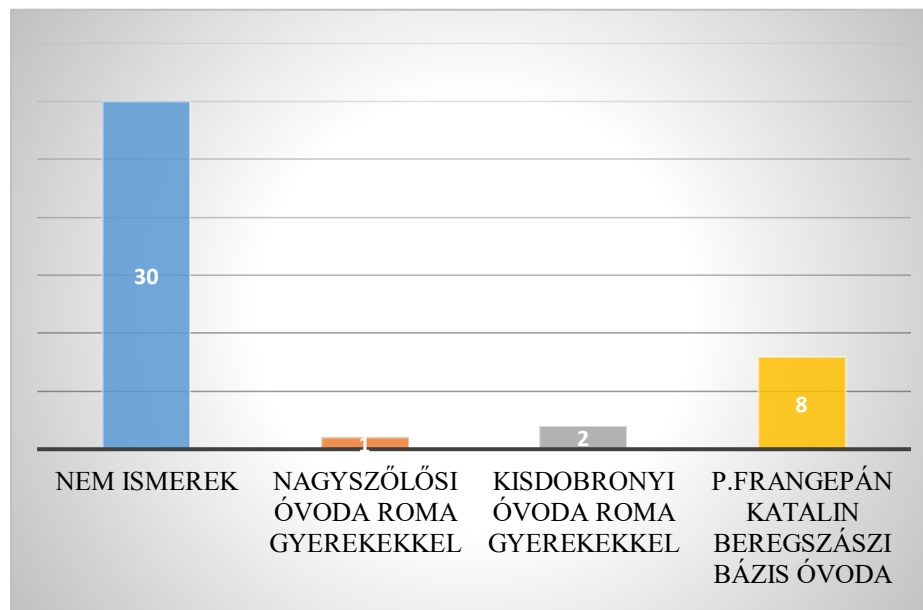
24.sz. diagram: A kitöltők szerint a gyerekek, hogyan viszonyulnának a különleges bánásmódot igénylő gyerekekkel?

A huszonötödik kérdésben a kitöltőket arról kérdeztem meg, hogy ők milyen foglalkozásokat alkalmaznának a különleges bánásmódot igénylő gyerekek számára. A kapott válaszokat kördiagramba gyűjtöttem össze.

25.sz. diagram: Foglalkozások a különleges bánásmódot igénylő gyerekek számára

A huszonhatodik kérdésben a kitöltőktől az érdekelt engem, hogy ismernek-e olyan óvodákat, ahol inkluzív nevelés folyik. A kitöltők többsége sajnos nem ismer, de akadtak páran, akik ismernek olyan óvodákat, ahol inkluzív nevelés folyik a gyerekek számára.

26.sz. diagram: A kitöltő ismer-e inkluzív oktatással foglalkozó óvodákat?

A kutatást befejezve, a hipotézisemet levonva arra a következtetésekre lehet jutni, hogy az óvodapedagógus hallgatók körében nagyban ki van alakulva a befogadás szemlélete. Véleményem szerint az óvodapedagógus hallgatók tisztában vannak a befogadás szemléletével, illetve az Inkluzív oktatás fogalmával. A kitöltők válaszainak ellenőrzése és begyűjtése során akadtak olyan óvodapedagógus hallgatók, akik igyekeztek reális válaszokat adni a kérdésekre a kérdőívben.

Véleményem szerint a kitöltők nagy része jónak, hasznosnak és fontosnak tartja azt, hogy az SNI gyerekek, a hátrányos helyzettel rendelkező gyerekek megfelelő bánásmódot, befogadást kapjanak, illetve jó kezekben lehessenek. Szerintem az óvodapedagógus hallgatók azon törekednek, hogy a lehető legjobb bánásmódban, nevelésben részesüljenek és fejlődjenek a normális és a „más” gyerekek.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az inkluzív fejlődésnek, oktatásnak, nevelésnek a folyamatait fontos biztosítanunk minden olyan gyermek számára, akik valamilyen testi és szellemi betegséggel küzdenek, akik speciális nevelést igényelnek, akik hátrányos helyzetű életkörülmények között nevelkednek.

A pedagógusok, szülők és különböző kutatók szerint mindegyik gyerekek különböző adottságokkal, tulajdonságokkal rendelkeznek. Vannak olyan gyerekek, akik testileg és szellemileg nagyon egészségesek, és vannak olyan gyerekek, akik akár a tanulásban elmaradottak, beszédhibával születtek, vannak olyan gyermekek, akiknek a mozgási képességei fejlődésre szorulnak, vannak azok a gyermekek, akik testileg egészségesnek tűnnek, de szellemi képességeik fejlődésre szorulnak.

Számomra az összes gyerek különleges, elfogadom és tisztelem őket. A szakdolgozat írása során én is részletesen megismerkedhettem az inkluzív oktatás fogalmával, folyamatával, melyet itt Kárpátalján belül is nagyon hasznos lenne tovább fejleszteni, mivel nem csak Magyarországon fordulnak elő a sajátos nevelést igénylő gyermekek, hátrányos helyzetben lévő gyermekek, hanem úgy a világ minden tájáról előfordulnak. Véleményem szerint az inkluzív oktatás folyamatával kell foglalkoznunk, azon belül a speciális nevelést igénylő, hátrányos gyermekekkel és a roma gyerekek oktatásával és nevelésével is kell foglalkozni.

A szakdolgozatom összesen három fejezetből épül fel. Az első fejezetben a befogadásról, és az inkluzív oktatásról olvashat részletesen az olvasó. A második fejezetben az óvoda szerepe az inkluzív oktatásban írtam részletesen. Majd végül a harmadik fejezetben szakdolgozatom kutatását írtam le, a befogadó szemlélet felmérése óvodapedagógus hallgatók körében, és a kutatásomnak a menetét és folyamatát írtam le részletesen a harmadik fejezetben.

Az inkluzív oktatásnak egyik célja az, hogy a normális egészséges gyermekek és a pedagógusok befogadják és elfogadják azokat a gyermekeket, akik sajátos nevelési igényűek, roma gyerekek, testi és szellemi fogyatékossgal élő és hátrányos élethelyzetekben élő gyermekek.

РЕЗЮМЕ

Процеси інклюзивного розвитку, освіти та виховання важливо забезпечити для всіх дітей, які мають певні фізичні та розумові захворювання, які потребують спеціальної освіти, які виховуються у несприятливих умовах. За словами педагогів, батьків та різних дослідників, кожна дитина має різні здібності та властивості. Є діти, які фізично і розумово дуже здорові, і є такі, які мають затримку у навчанні, народилися з вадами мовлення, є діти, яким потрібно розвивати рухові навички, є ті, які виглядають фізично здоровими, але їхні розумові здібності потребують розвитку.

Для мене всі діти особливі, я приймаю і поважаю їх. Під час написання дипломної роботи я детально ознайомився з поняттям та процесом інклюзивної освіти, яку було б дуже корисно розвивати тут, на Закарпатті, оскільки не тільки в Угорщині є діти, які потребують спеціального виховання, та діти у несприятливих умовах, але вони зустрічаються по всьому світу. На мою думку, ми повинні займатися процесом інклюзивної освіти, зокрема спеціальною освітою та вихованням дітей у несприятливих умовах та ромських дітей.

Моя дипломна робота складається з трьох розділів. У першому розділі читач може детально ознайомитися з питанням включення та інклюзивної освіти. У другому розділі я детально описав роль дитячого садка в інклюзивній освіті. І нарешті, у третьому розділі я описав своє дослідження, спрямоване на оцінку інклюзивного підходу серед студентів педагогічних факультетів, а також докладно описав методику та процес свого дослідження у третьому розділі.

Одна з цілей інклюзивної освіти полягає в тому, щоб нормальні здорові діти та педагоги приймали і приймали дітей, які потребують спеціального виховання, ромських дітей, дітей з фізичними та розумовими вадами та дітей, що живуть у несприятливих умовах.

HIVATKOZOTT IRODALOM

- Bábosik István (1999): „*A nevelés elmélete és gyakorlata*”, Nemzeti Tankönyv kiadó, Budapest.
- Barta Renáta (2016): „*Kárpátaljai Magyar Óvodák története*”, Beregszász.
- Bathó Éva (2003): „*Integrációs pedagógiai rendszer*”, ELTE, Budapest.
- Csányi Yvonne (2000): „*A speciális nevelési szükségletű gyermekek és fiatalok integrált nevelése-oktatása*”, Budapest, ELTE BGGYFK.
- Csíkszentmihályi Mihály (2001): „*Flow. Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája*”, Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Dr. Kovács Krisztina (2013): „*Az óvodapedagógus feladata a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésében*”, Budapest, ELTE.
- Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulókért és az Inkluzív Oktatásért. Annet De Vroey, Simoni Symeonidou és Amélie Lecheval (2020): „*A pedagógusok inkluzív nevelésre-oktatásra való szakmai felkészítése. Az 1. szakaszra vonatkozó összefoglaló zárójelentés*”, Odense, Dánia.
- Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulókért és az Inkluzív Oktatásért (2020c): „*A pedagógusok inkluzív nevelésre-oktatásra való szakmai felkészítése: Módszertani jelentés*”, Odense, Dánia.
- Fdinec Csilla (2010): „*Kárpátalja 1919-2009 történelem, politika, kultúra*”, Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, Ungvár.
- Gordosné Dr. Szabó Anna (1996): „*Bevezetés a gyógypedagógiába*”, Nemzeti Tankönyv Kiadó, Budapest.
- Greba Ildikó és Knobloch Beáta (2019): „*Inkluzív oktatás alapjai, Főiskolai jegyzet*”. Rik-U Kft.
- Hoffman Judit és Mezeiné Dr. Isépy Mária (2006): „*Gyógypedagógiai alapismeretek*”, Comenius Kiadó Bt, Pécs.
- Ivánka (Kacsó) Dominika (2022): „*Az inkluzív oktatás jogi hátterének és gyakorlatának összehasonlító vizsgálata Magyarország és Ukrajna vonatkozásában*”. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia és Pszichológia Tanszék, Beregszász.
- Kolupayeva A. A. (Колупасва А. А.) (2011): „*Канадсько-український проект. Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні*”.

Kolupaeva A. A. (Колупаєва А.А.) (2012): „*Основи інклюзивної освіти: навч.- метод. посібник.*” Київ: «А.С.К.»

Kozma Béla (1996): „*Pedagógia I.*” , Pécs, Comenius Bt. Kiadó.

Mesterházy Zsuzsanna (2000): „*A gyógypedagógia, mint tudomány*”. In: Illyés Sándor (szerk.): „*Gyógypedagógiai alapismeretek*”, Budapest, ELTE-BGGYTFT.

Mihajlovics Krisztina (2017): „*Az elfogadástól a befogadásig-Inklúzió az óvodában*”, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász.

Molnár Éva (2013): „*Tudatos fejlődés. Az önszabályozott tanulás elmélete és gyakorlata*”, Akadémiai Kiadó, Budapest.

Nánási – Molnár Anita (2015): „*Óvodai tannyelv választás Kárpátalján*”, Budapest.

Némethné Tóth Ágnes (2009): „*Tanári attitűdök és inkluzív nevelés*”, Szombathely, Savaria Egyetem Központ.

Némethné Tóth Ágnes (2015): „*Az inkluzív pedagógia, mint neveléstudományi paradigma*”, Szombathely, Savaria Egyetem Központ.

Orosz Ildikó (1995): „*A magyar nyelvű oktatás esélyei Kárpátalján. Dokumentumgyűjtemény*”, Intermix, Ungvár – Budapest.

Pető Ildikó (2017): „*Inkluzív nevelés, stressz és stresszkezelés*”.

Poroshenko M.A. (Порошенко М. А.) (2019): „*Інклюзивна освіта: навчальний посібник*”, ТОВ «Агентство «Україна». Київ.

Réthy Endréné (2002): „*A speciális szükségletű gyermekek nevelése, oktatása Európában*”, Magyar Pedagógia.

Réthy Endréné (2006): „*Esélyegyenlőtlenség és méltányos pedagógia*”, Bölcsész Konzorcium, Budapest.

Réthy Endréné (2013): „*Befogadás, méltányosság, az inkluzív pedagógia rendszere*”. Comenius Oktató és Kiadó Kft., Pécs.

Speck Ottó (2010): „*Iskolai inklúzió gyógypedagógiai szemszögből-retorika és realitás*”, Ernst Reinhard Verlag, München-Basel.

Strédl Terézia (2013): *„Inklúzív pedagógia, avagy a gyógypedagógiáról másképp”*, Selye János Tanárképző Kar, Komárom, Magyarország.

Tamás Béláné (2010): *„Gondoskodás, gondozás, ellátás, szolgáltatásnyújtás, intézményi keretek között”*, Budapest.

Vajda Zsuzsanna és Kósa Éva (2005): *„Neveléslélektan”*, Osiris Kiadó, Budapest.

Varga Aranka (2015): *„Az inklúzió szemlélete és gyakorlata”* Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Wlislócki Henrik szakkollégium.

Varga Aranka (2015): *„Inklúzív pedagógia I-IP”*, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet, Pécs.

Vargáné Mező Lilla (2004): *„Sajátos nevelési igényű tanulók együttneveléséről pedagógusoknak, intézményvezetőknek”*. Új Pedagógiai Szemle, Budapest.

Vargáné Mező Lilla (2006): *„Inklúzív nevelés az integrált oktatás jogi háttere”*, Budapest, SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht.

Vida Gergely (2015): *„Az oktatási inklúzió eredete és hazai értelmezése”*.

Zrinszky L. (2002): *„Neveléslélektan”*, Műszaki Kiadó, Budapest.

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet: *A diagramok jegyzéke*

DIAGRAMOK JEGYZÉKE

1. **számú diagram:** *Kitöltők neme*
2. **számú diagram:** *Kitöltők életkora*
3. **számú diagram:** *Kitöltők lakóhelye*
4. **számú diagram:** *Kitöltők tanulnak-e egyetemen, ha igen hol?*
5. **számú diagram:** *Kitöltők képzési szintje az egyetemen*
6. **számú diagram:** *Kitöltők tagozata az egyetemen*
7. **számú diagram:** *Kitöltők tanulása egy vagy kettő szakon*
8. **számú diagram:** *A kitöltő dolgozik-e óvodában?*
9. **számú diagram:** *Van-e a csoportjukban fogyatékkal vagy SNI (sajátos nevelést igénylő), vagy hátrányos helyzetben élő gyermek? és ha van, milyen gyermek van ott?*
10. **számú diagram:** *A kitöltők közül, akik nem dolgoznak, hogy ismernek-e a rokonságukban vagy az ismerős körükben olyan embert vagy gyermeket, aki fogyatékkal élő?*
11. **számú diagram:** *A kitöltők hallottak-e már az Inkluzív oktatás fogalmáról, ha igen akkor hol?*
12. **számú diagram:** *Kitöltők véleménye az Inkluzív oktatásról*
13. **számú diagram:** *A kitöltő hasznosnak tartja-e az inkluzív oktatást az óvodákban?*
14. **számú diagram:** *A kitöltő miért tartja hasznosnak az inkluzív oktatást az óvodákban?*
15. **számú diagram:** *A kitöltő miért NEM tartja hasznosnak az Inkluzív oktatást?*
16. **számú diagram:** *Véleménye szerint egy óvónőt hogyan kell felkészíteni az inkluzív oktatásra?*
17. **számú diagram:** *Kitöltők véleménye a sajátos nevelést igénylő gyerekekről*

18. **számú diagram:** *Kitöltők véleménye a hátrányos helyzetű gyerekekről*
19. **számú diagram:** *Munkája során, ha foglalkoznia kellene roma gyerekekkel, vagy sajátos nevelést igényű gyerekekkel, akkor ez elijesztené a választott pályájától? Ha igen, akkor miért?*
20. **számú diagram:** *Kitöltők véleménye a speciális nevelést igénylő gyerekekről*
21. **számú diagram:** *A kitöltő szerint a speciális nevelést igénylő gyermek szegregáltan vagy inkluzív keretek között kell részt vennie az oktatásban?*
22. **számú diagram:** *A kitöltő a munkája során, ha foglalkoznia kellene speciális nevelést igényű gyerekekkel, akkor ez elijesztené a választott pályától?*
23. **számú diagram:** *Kitöltők véleménye arról, hogy az óvodákban szívesen fogadnak-e minden gyereket az óvodapedagógusok*
24. **számú diagram:** *A kitöltők szerint a gyerekek, hogyan viszonyulnának a különleges bánásmódot igénylő gyerekekkel?*
25. **számú diagram:** *Foglalkozások a különleges bánásmódot igénylő gyerekek számára*
26. **számú diagram:** *A kitöltő ismer-e inkluzív oktatással foglalkozó óvodákat?*

2. számú melléklet: *Kérdőív: A befogadó szemlélet felmérése Óvodapedagógus hallgatók körében.*

Kedves hallgató!

Gorondi Izabella vagyok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvoda pedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék negyedik (IV) évfolyamos Óvodapedagógia szakos hallgatója.

Szakedolgozatom megírása során az Inkluzív oktatással kapcsolatos ismereteket és véleményeket szeretném felmérni Kárpátalján (Ukrajna) azon belül Beregszászban található főiskolán, és szakképzési oktatási intézetben Óvodapedagógia szakon tanuló hallgatók körében. A szakedolgozatom sikeres kutatásának a megírásához kérem, hogy az alábbi kérdőív kitöltésével járuljon hozzá!

A Kérdőív Anoním típusú!

Nagyon szépen köszönöm, hogy ha időt szakít a kérdőívem kitöltésére!

Neme?

- Nő
- Férfi

Életkor?

Lakóhelye? (Falú/Város név)

Melyik egyetemen tanul? (Egyetem neve)

Milyen szintű képzésben tanul?

- BA 1
- BA 2
- BA 3
- BA 4
- MA/MSc 1
- MA/MSc 2

Tagozat?

- Nappali
- Levelező
- Mindkettő

Amennyiben két szakon tanul mi a második (levelezős) szak?

Dolgozik-e óvodában? (Akár tanulás mellett)

- Igen
- Nem

Ha igen, akkor van-e közvetlenül az óvodában fogyatékkal vagy SNI (sajátos nevelést igénylő), vagy hátrányos helyzetben élő gyermek? Ha igen, akkor milyen gyermek van?

Ha nem dolgozik óvodában, akkor van-e közvetlenül a rokonságában, ismerősi körében fogyatékkal élő gyermek/személy?

Ön hallott-e már az inkluzív oktatás fogalmáról, annak jelentőségéről? Ha igen akkor hol?

Mi a véleménye az inkluzív oktatásról?

Ön hasznosnak tartja az inkluzív oktatást az óvodákban?

Miért tartja hasznosnak az inkluzív oktatást az óvodákban? (Indokolja meg röviden)

Miért NEM tartja hasznosnak az inkluzív oktatást az óvodákban? (Indokolja meg röviden)

Véleménye szerint egy óvónőt, hogyan kell felkészíteni az inkluzív oktatásra?

Mi a véleménye a sajátos nevelés igényű gyerekekről?

Mi a véleménye a hátrányos helyzetű gyermekekről?

Munkája során, ha foglalkoznia kellene roma gyerekekkel, vagy sajátos nevelés igényű gyerekekkel, akkor ez elijesztené a választott pályájától? Ha igen, akkor miért?

Mi a véleménye a speciális nevelést igényű gyerekekről?

Szerinte a speciális nevelési igényű (fogyatékos, halmozottan fogyatékos, hátrányos helyzetben élő) gyermek szegregáltan (elkülönítve), vagy inkluzív (együtt) keretek között kell részt vegyen az oktatásban? Melyik opciót választaná ön és miért?

A munkája során, ha foglalkoznia kellene speciális nevelést igényű gyerekekkel, akkor ez elijesztené a választott pályától?

Ön szerint az óvodákban szívesen fogadnak-e minden gyereket az óvodapedagógusok?

Véleménye szerint a gyerekek, hogyan viszonyulnának a különleges bánásmódot igénylő gyerekekkel? (Az SNI gyerekek, fogyatékkal élő gyerekek, hátrányos helyzetű gyerekek, speciális nevelést igényű gyerekek)

Az óvodában ön milyen foglalkozásokat alkalmazna a különleges bánásmódot igénylő gyerekek számára? (inkluzív oktatáskor)

Ismer-e inkluzív oktatással foglalkozó óvodákat? Ha igen, akkor milyen óvodákat? (Óvoda neve/helye)

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Szakdolgozat. Gorondi Izabella. Óvodapedagógia IV. docx.pdf

Ким подано:

Greba Ildikó

Дата перевірки:

2024-05-28 14:42:23

Дата звіту:

2024-05-28 14:51:45

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

71

Кількість слів:

16163

Схожість 8%	Збіг: 47 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 24 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 1%	Кількість: 43 джерела	Перефразовано: 366 слова
Цитування 10%	Цитування: 101	Всього використано слів: 2057
Включення 1%	Кількість: 8 включення	Всього використано слів: 130
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 2 слова